

RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN JULKAISU 1 • 2009

• Ensi- ja turvakotien liitto • Suomen Mielenterveysseura • Mannerheimin Lastensuojeluliitto • Suomen Punainen Risti • Suomen Setlementtiliitto • Kirkkohallitus • Naisasialiitto Unioni

Moni kohtaa väkivaltaa työssään KOULUKIUSAAMINEN AIKUISTEN SILMIN

TEEMA: Todistaja

- Entä jos pelottaa? • Todistajanpsykologia
- Alaikäinen todistajana

ASIANAJAJIA

ASIANAJAJA on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito.

Asianajajan toimintaa valvovat asianajajaliitto ja oikeuskansleri.

Asianajajat antavat myös julkista oikeusapua kaikissa oikeudenkäyntiasioissa.

Asianajotoimisto Apajalahti

Etelämäki, Pelkonen & Niemi Oy
Porkkalankatu 13 C, 00180 Helsinki
Puh. 020 741 1640 • www.aepn.fi

Asianajotoimisto Maunila

Aninkaistenkatu 14 B 22
20100 Turku
Puh. (02) 2325 778

Turunseudun Oikeusaputoimisto

Yliopistonkatu 12 A
20100 Turku
Puh. 010 3660 450 Fax 010 3660 460

Savonlinnan Oikeusaputoimisto

Olavinkatu 27 F
57130 Savonlinna
Puh. 010 366 0390 Fax 010 366 0399

Asianajotoimisto Kari Ek

Maariankatu 8 C 82, 20100 Turku
Puh. (02) 251 9133, 0400 227 449
Fax (02) 251 9134

Asianajotoimisto Wejberg & Wejberg

Hämeenkatu 12,
05800 Hyvinkää
Puh. (019) 456 5500

Imatran Oikeusaputoimisto

Tainionkoskentie 1
55100 Imatra
puh. 010 366 0330 fax 010 366 0339

Asianajotoimisto Laurikainen & Haavisto Oy Asianajotoimisto Mika Ylönen Oy

Yliopistonkatu 29 C B 26, 20100 Turku
Puh (02) 279 1300 • www.aalhy.com

Asianajotoimisto Isoluoma Ay

Kirkkokatu 11 A 3, 90100 Oulu
Puh. (08) 534 7700
toimisto@isoluoma.fi

Espoon Oikeusaputoimisto

Pihatörmä 1, 02240 Espoo
Puh. 010 366 0060
Fax 010 366 0089

Vasa Rättshjälpsbyrå

Vasaesplanaden 20 B, 65100 Vasa

Vaasan Oikeusaputoimisto

Vaasanpuistikko 20 B, 65100 Vaasa
Puh. 010 366 1240 Fax 010 366 1241

Asianajotoimisto Pekka Kivi Oy

Louhentie 16
02130 Espoo
Puh. (09) 455 2411

Asianajotoimisto Leila Anttonen

Pormestarinkatu 6 B
53100 Lappeenranta
Puh. (05) 415 2607 Fax (05) 569 5596

Asianajotoimisto Herbert Gumpler Ky

Itäinen Teatterikuja 1 E 29, 00100 Helsinki
Puh. (09) 627 007 • 0400 402 634
gumpler@icon.fi

Asianajotoimisto Sandström & Koulou Oy

Annankatu 29 4 krs
00100 Helsinki
Puh. (09) 6220 650 Fax (09) 6220 622

Asianajotoimisto Susiluoto Oy

Uudenmaankatu 16 B, 00120 Helsinki
Puh. (09) 6869 110 Fax (09) 6869 1169
www.susiluoto.com

Turun Oikeusaputoimisto

Aurakatu 12 A, 20100 Turku
Puh. 010 3660 420 Fax 010 3660 439
- toimistossa 7 asianajajaa -

Asianajotoimisto Heini Kotamäki

Siltakuja 2, 02770 Espoo
Vernissakatu 6, 01300 Vantaa
puh. (09) 838 7220 • puh. 040 5020 332
toimisto@kotamaki.fi • www.kotamaki.fi

RIKUn TOIMITUS

PÄÄTOIMITAJA Petra Kjällman
petra.kjallman@riku.fi
TOIMITUSSIHTEERI Sirpa Marttila
AVUSTAJAT TÄSSÄ NUMEROSSA
Kai Kiviranta, Minna Korva-Perämäki,
Camilla Lehtinen, Kenneth Lehtinen,
Jukka Saarila, Maija Seppä, Elina Välimäki

Toimituskunta

Veli Hukkanen, ylikomisario
Jaana Koivukangas,
Rikosuhripäivystyksen Uudenmaan aluejohtaja
Camilla Lehtinen, toimittaja
Aija Tiainen, tiedottaja

Kansikuva

Kenneth Lehtinen

Julkaisija

Rikosuhripäivystys
Läntinen Brahenkatu 2, 4 krs, 00510 Helsinki
Puh. 040 510 6210
Faksi (09) 272 2012
www.riku.fi

Kustantaja, ilmoitushankinta, osoitteenmuutokset ja tilaukset

Pohjolan Poliisikirja Oy
Kirkonkyläntie 7A, 00700 Helsinki
Puh. (09) 3505 180
Faksi (09) 3454 689
pohjolan@poliisikirja.fi
Vuosikerta 4 numeroa 26 €

Kirjapaino

Weinco Grafiska
Painos 8 000 kpl
ISSN 1455-1381

RIKU 1/2009

Laadukasta työtä jatkossakin	4
Entäs jos pelottaa?	6
"Sillä oli käsiase ja se juoksi sinne kulman taakse"	8
"Typen hade ett handvapen och han sprang iväg bakom hörnet"	10
Alaikäinen todistajana	12
Rovaniemellä tekemisen meininki	14
Hovioikeus ja yhteistyökumppanit todistajan asiassa	14
Päivystäjän päiväkirja	16
Väkivaltaa työssä	18
Koulukiusaamiseen ratkaisut aikuisten tuella	20
Paikalliset turvallisuussuunnitelmat kunnanvaltuustojen käsittelyyn	22
Ajankohtaista	23
Juristi vastaa	24
Kirja-arvio - Kriminaalipsykologia	25
Kirja-arvio - Oikeuspsykologia	26
RIKUn vuosi 2008: Yhä useampi rikoksen uhri ja rikosasiassa todistava tarvitsee henkilökohtaista tukea	27
RIKUn kuulumisia	27
Yhteystiedot	31

PÄÄKIRJOITUS

USKOSSA PAREMPAAN

Maailmalla päivänpolttavia aiheita ovat jo jonkin aikaa olleet finanssikriisi ja Obama. Ne symboloivat raadollista todellisuutta ja ihmisen uskoa parempaan tulevaisuuteen. Jotta voisimme tarkastella raadollista todellisuutta ja uskoamme parempaan hieman lähempää, niistä pitää pilkkoa pieniä, todellisuuttamme kuvaavia palasia.

Rikosuhripäivystyksen näkökulmasta raadollista todellisuutta ilmentää finanssikriisin lisäksi kaikki se mikä liittyy rikollisuuteen. Ihmisen uskoa parempaan ilmentää se kehitys, mitä on saatu aikaan rikosuhrityössä.

Vielä pienemmiksi palasiksi pilkottuna osa rikosuhrityön raadollista todellisuutta on rikosasian todistajien asema. Yleinen tieto on, että rikosasiassa todistaminen aiheuttaa vähintään hankaluuksia. Ensin pitää ilmoittaa viranomaiselle todistamastaan asiasta. Siitä seuraa kuuleminen, joko heti tai myöhemmin. Sitten seuraa odottelua, ehkä uusi kuuleminen ja myöhemmin mahdollisesti kutsu – sakon uhalla – tulla todistamaan käräjäoikeuden istuntoon tiettyä aikana. Joskus asia etenee hovioikeuteen, mistä seuraa edelleen odottelua. Matkan varrella todistamaan kutsuttu saattaa kohdata ikävää käyttäytymistä jonkun rikokseen osallisen taholta. Todistajan kulukorvaukset eivät kata kunnolla kaikkia kuluja, puhumattaan, että vaivasta maksettaisiin.

Todistaminen on tärkeä kansalaisvelvollisuus ja se pitäisi voida tuntea sellaiseksi. Rikosasian todistaja on avainhenkilö rikoksen selvittämisessä. Häntä tulisi kohdella kuin VIP-henkilöä. Arvostuksen tulisi näkyä kaikessa todistajan kohtelussa läpi prosessin. Uskoa parempaan vahvistavat suunnitelmat, joilla parempaan tulevaisuuteen voidaan päästä. Askeleita polulla rikosasian todistajan paremmaksi tulevaisuudeksi ovat:

- Todistajan mahdollisesti kokemaa pelkoa tai uhkaa jonkun rikoksen osapuolen taholta ei mitätöidä tilastoilla
- Todistajalle on tukea kaikissa käräjä- ja hovioikeuksissa
- Todistajaa informoidaan ensi tilassa tarjolla olevasta tuesta, prosessista ja hänen osuudestaan siinä
- Syyttäjä arvioi tarkasti pelkonsa ilmaisseen todistajan kutsumisen tarpeen. Jos todistaja on kuitenkin kutsuttava, hänelle järjestetään riittävä henkilökohtainen tuki.
- Tuomari käyttää valtaansa, eikä anna salissaan kohdella todistajaa huonosti tai asiattomasti
- Todistajan kulukorvaukset saatetaan sellaiselle tasolle, että ne kohtuudella kattavat todistajalle tehtävästä aiheutuneet kulut ja haitan.

Uskossa parempaan tulevaisuuteen

Petra Kjällman

PS. Tutustu blogiini Rikoksella loukattu osoitteessa <http://rikosuhri.blogspot.com/>. Otan blogissani kantaa erilaisiin rikoksen uhrin asemaa koskeviin asioihin, joihin työssäni törmään lähes päivittäin. Vain pieni osa näistä asioista on koskaan julkisessa keskustelussa tai niistä ei keskustella mielestäni riittävän isoilla kirjaimilla. Monet asiat ovat hyvin paperilla ja virallisissa päätöksissä, mutta liian usein käytännöissä on toivomisen varaa.

Laadukasta työtä jatkossakin

RIKUn johtoryhmän puheenjohtajuus siirtyi Suomen Punaiselle Ristille

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) johtoryhmässä istuu eri järjestöjen edustajia ja asiantuntijoita. Tällä kaudella puheenjohtajana toimii Suomen Punaisen Ristin pääsihteeri **Kristiina Kumpula**. Puheenjohtajan kapula siirtyi hänelle Ensi- ja turvakotien liiton kehittämispäälliköltä **Auli Ojurilta**.

Kumpula on seurannut RIKUn toimintaa vuosien ajan. Välillä aktiivisemmin, kun Suomen Punainen Risti toimi RIKUn valtakunnallisena koordinaatiojärjestönä ennen Suomen Setlementtiliittoa.

Kumpulan mukaan johtoryhmässä puheenjohtajana toimiminen ei paljoakaan eroa johtoryhmässä istumisesta.

– Asiat päätetään yhdessä kuten ennenkin, mutta puheenjohtajalla on enemmän vastuuta.

Julkinen keskustelu tärkeää

Puheenjohtajakaudella Kumpula pitää tärkeänä, että RIKUn hyvät puolet pysyvät edelleen hyvinä. Vaikka toiminta on kovasti kehittynyt alkuvuosista, aina voi tietenkin parantaa.

– Tärkeää toiminnassa on laadun varmentaminen. Asiakkaiden tarpeita ja kokemuksia täytyy edelleen kuunnella, vaikkakin sitä on aina RIKUssa tehty. Rikoksen uhrin asemasta on pidettävä huoli, tämän vuoksi merkittävä tehtävä on julkisen keskustelun ylläpitäminen.

Suomen Punaisen Ristin pääsihteeri Kristiina Kumpula sanoo, että asiakkaiden tarpeita ja kokemuksia täytyy edelleen kuunnella, vaikkakin sitä on aina RIKUssa tehty.

Tulevaisuudessa mahdollisimman monilla tulisi olla pääsy RIKUn palveluihin. Rikunet-verkkopalvelu on hyvä esimerkki palveluista, joita on tarjolla. Rikoksen uhrin pitäisi saada apua nopeasti, ilman että häntä pompotellaan virkamieheltä toiselle. Kumpula valaisee tilannetta esimerkillä:

– Jos asiakas soittaa toimipisteeseen, missä ei vastata, olisi hyvä, että esimerkiksi puhelinvastaajan kautta tulisi tieto numerosta, mistä apua saisi heti. Jos apua ei saa heti, asiakkaan kynnys soittaa uudestaan kasvaa.

Edistystä on saatu aikaan

– Rikosuhripäivystyksen toiminnan seuraaminen on ollut kiinnostavaa. RIKU on esimerkki siitä, miten systemaattisella työllä saa kehitystä aikaiseksi, Kumpula kehuu RIKUn edistymistä toiminnan aloitusvuodesta 1994.

Onnistumiseen on pääsihteerin mielestä vaikuttanut muun muassa se, että monet järjestöt ovat antaneet tukensa Rikosuhripäivystykselle ja johtoryhmässäkin on eri alojen asiantuntijoita.

Vapaaehtoistyöntekijät ovat motivoituneita, koska RIKU tarjoaa paljon mahdollisuuksia osallistujille. Kentältä tulee vastavuoroisesti tietoa järjestöille, joten vapaaehtoiset osallistuvat kehittämiseen omalta osaltaan.

Avuntarve kasvussa

Punainen Risti on humanitaarinen avustajajärjestö, joka tarjoaa apuaan kaikkein heikoimmassa asemassa oleville. Järjestösä yhdistyy vilkas paikallistoiminta maailmanlaajuiseen verkostoon.

Ajankohtaisista asioista Kumpula kertoo, että avuntarve on kasvussa niin maailmanlaajuisesti kuin kotimaassa.

– Köyhyys, ilmastonmuutos ja konfliktit vaikuttavat kaikki avuntarpeen kasvuun. Taloudellinen taantuma luo lisäksi turvattomuutta.

Miten tähän kaikkeen voidaan sitten esimerkiksi kotimaassa varautua?

– Tarvitaan tietenkin rahaa ja sitten vapaaehtoisia auttajia. Vapaaehtoistoiminnan suosio on onneksi noussut.

Vapaaehtoistoimintaan ryhdytään usein, mutta ajan syke on muuttunut. Auttajat eivät enää toimi vuosia samoissa tehtävissä, vaan työelämä vie entistä enemmän ja vapaaehtoistyötä tehdään jaksottain. Tämä tuottaa haasteita järjestäjille.

– Punaisessa Ristissä olemme koettaneet madaltaa kynnystä osallistua vapaaehtoistoihin. Koulutukseen osallistumista ja toimintamalleja on helpotettu. Paikallisosastojen lukumäärä on nykyisin noin 580, joten toimintaan ja valmennukseen pääsee helpommin kuin aiemmin.

KANSAINVÄLINEN PUNAINEN RISTI

Punainen Risti lievittää hätää ja suojelee ihmisarvoa auttamalla kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansallisia yhdistyksiä toimii 186 maassa. Vuosittain järjestö avustaa noin 230 miljoonaa ihmistä. Punainen Risti sai alkunsa vuonna 1859 Pohjois-Italiassa, kun sveitsiläinen Henry Dunant järjesti vapaaehtoisia auttamaan Solferinon taistelun uhreja.

SUOMEN PUNAINEN RISTI

- perustettiin vuonna 1877
- yksi maamme suurimmista kansalaisjärjestöistä
- yli 90 000 jäsentä
- noin 45 000 aktiivista vapaaehtoista
- toiminnan pohjana on paikallisosastoissa vapaaehtoisvoimin tehty työ
- vapaaehtoistyö keskittyy kotimaahan, jossa tehtäväkenttä on monipuolinen: ensiapukoulutus, ystävä- ja tukihenkilötoiminta, nuorten auttaminen, vanhustoiminta jne.

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Rikosuhripäivystystä (RIKU) toteuttavat yhteistyössä Suomen Punainen Risti, Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen Mielenterveysseura, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Setlementtiliitto, Kirkkohallitus ja Naisasialiitto Unioni. Toimintaa koordinoi valtakunnallisesti Suomen Setlementtiliitto.

Entäs jos pelottaa?

Oikeudenkäynnissä on usein hämmentyneitä tai peloissaan olevia osapuolia. Useimmiten osapuolet kykenevät kohtaamaan toisensa, vaikka jännittääkin. Toisinaan on kuitenkin tilanteita, jolloin kohtaaminen koetaan ylivoimaiseksi.

Vaikka paikkakuntakohtaisia eroja on, useimmiten tuomioistuimet ovat varsin ymmärtäviäisiä uhrin tai todistajan pelolle. Monenlaisista erityisjärjestelyistä on huolehditu, vaikka joskus toteutus on jäänyt vähän hiomattomaksi.

Kerron tässä muutaman esimerkin tilanteista, joissa olisi ollut hiomisen varaa enemmän tai vähemmän. Tämä ei suinkaan merkitse, etteikö pelkäävän todistajan tai asianomistajan tilanteita hoidettaisi hyvinkin. Kuitenkin vain nostamalla esiin epäkohtia voimme parantaa asioita.

Sermejä, erillisiä tiloja

Monissa tuomioistuimissa käytetään irtosermejä syytetyn ja uhrin välissä kohtamisen tai ainakin katsekontaktin välttämiseksi. Sermin hankkimisesta neuvotellaan etukäteen eikä sen saaminen ole suinkaan itsestäänselvyys. Luulen, että kysyntää on enemmän kuin tarjontaa, sillä aina sermiä ei ole järjestynyt. Joskus olisi ollut sermi, mutta ei ketään kantamaan sitä juuri oikeaan aikaan ja paikkaan.

Toisinaan on hyödynnetty useampia tiloja, mikä on hyvällä tahdolla järjestynyt

oivallisesti. Mieleenpainuvin esimerkkini on vähän koomisiakin piirteitä saaneesta istunnosta, jolloin tavoitteena oli, että osapuolet eivät kohtaa toisiaan lainkaan. Silloin käytettiin apuna toista huonetta. Huoneessa vuorottelivat syytetty vartioijoinen tai rikoksen uhri tukihenkilöineen riippuen siitä, kumpaa kulloinkin varsinaisessa istuntosalissa kuultiin. Voidakseen vaihtaa paikkoja toisiaan kohtaamatta täytyi toisen osapuolen saattojoukkoineen koukata välillä odotustilan kautta. Istuntosalin ja huoneen välillä säilyi kaiuttimen välityksellä kuuloyhteys, mutta ei keskusteluyhteyttä. Se tarkoitti sitä, että osapuolten asi-anajajatkin kulkivat istuntosalin ja toisen huoneen välissä kuljettamassa päämiehen-sä sanaa huoneesta toiseen. Ovet kävivät ja ihmiset poukkoilivat hämmentyneinä huoneista toisiin. Oikeudenkäynnissä käsiteltiin erittäin vakavaa rikosta, mutta

siitä huolimatta show eri asemapaikkoja vaihtavien osapuolten ja avustajien kesken vähän hymyilytti. Järjestely oli kuitenkin ehdottoman tarpeellinen. Rikoksen uhrin henkinen tasapaino siinä tilanteessa oli niin hauraalla pohjalla, että hän ei olisi mitenkään kyennyt olemaan samassa salissa syytetyn kanssa.

Pelkäävän todistajan aitio

Uudella vuosituhannella erilaisten EU:n direktiivien ja artiklojen myötävaikutuksella oikeussaleihin on ryhdytty rakentamaan noin kahden neliön suuruisia huoneita, joista näkyy lasin takaa istuntosaliin, mutta ei takaisin. Tällä pikkuruisella huoneella on varmasti monta nimeä, mutta mielestäni ehdottomasti arvokkain on ”pelkäävän todistajan aitio”. Näiden aitioiden rantauduttua tänne pohjolaan muistan iloinneeni niistä kovasti: Nyt ei peloissaan olevien asiakkaidemme tarvitse ahdistua ainakaan syytetyn kohtaamisen vuoksi! Kunhan hyvissä ajoin asiasta sovitaan – kaikki järjestyy. Kuinka väärässä olinkaan, minä optimistinen hölmö.

*Me ihmiset kerta
kaikkiaan olemme erilaisia
ja koemme tilanteita eri
tavalla. Toisen pelkoa ei
pidä mitätöidä sen
perusteella, miten itse
asian näkee.*

On käynyt niinkin, että sali aitiioineen järjestyi, mutta sinne ei mennytäkään kukaan. Hyvän ja perusteellisen keskustelun jälkeen päädyttiin siihen, että aitiota ei käytetä, kun ei keksitty, kuka sinne voisi mennä. Rikoksen uhrin tai todistajan kertomuksen luotettavuutta on hankalaa arvioida, jos ei näe hänen kasvojaan ja eleitänsä samalla. Suurin ja ehkä luotettavinkin osa viestinnästämme perustuu ilmeisiin ja eleisiin. Uhri taas ei halunnut syytetyn istuvan aitiossa, sillä häntä puistatti ajatus siitä mielikuvasta, että syytetty tuijottaisi häntä suoraan lasin takaa. Hän mieluummin istui syytetyn kanssa ikään kuin rinnakkain muutaman metrin päässä toisistaan. Asianajajien istuessa osapuolten välissä uhri saattoi välttää syytetyn katsekontaktin.

Eräs rikoksen uhriksi joutunut nuori nainen kertoi saaneensa istua koko oikeudenkäynnin ajan aitiossa – yksin – koska tukihenkilöä ei ollut ja hänen asianajajansa luonnollisesti istui salin puolella. Nainen sattui kärsimään paniikkihäiriöstä, joka ikävästi aktivoitui tukalassa tilanteessa ahtaassa kopissa. Kukaan istuntosalin puolella ei tiennyt, että nainen kamppaili

henkitorvea kuristavassa ahdistuksessa yksinäisessä kopissaan. Vasta, kun oli naisen puheenvuoron aika eikä aition suunnalta alkanut kuulua mitään, joku huomasi käväistä katsomassa lähes pyörteispisteessä olevaa asianomistajaa. Huonovointinen nuori nainen talutettiin salin puolelle ja istunto saattoi jatkua, tosin naisen osalta ei ihan odotusten mukaan.

Muistan myös tilanteen, jossa uhrin pyynnöstä oli järjestetty aitiopaikalla varustettu sali. Kuitenkin istunto aloitettiin siten, että nämä entiset elämänkumppanit kohtasivat toisensa salissa. Vahinko pääsi tapahtumaan, katsekontakti oli saatu ja uhrin henkinen tasapaino herkistetty. Aitio otettiin käyttöön, kun oli uhrin puheenvuoron aika. Ja kuka sinne siirtyikään? Syytetty siirtyi aitioon – kävellen uhrin selän takaa ja hipaisten samalla selästä. Olkoon tahatonta tai ei, se hipaisu sai uhrin tolaltaan.

Vaihtoehtoista pitää voida keskustella

Vielä yksi tylsä ja äärimmäinen esimerkki: Pyysin asiakkaani asianajajaa kyselemään erityisjärjestelyjen mahdollisuudesta. Sain kuulla olevani provosoitunut asiakkaan hädästä. Minua ehdotettiin rauhoitteluun asiakasta ja kertomaan, ettei ole mitään pelättävää. Voi ei! Enkö muka ollut sitä tehnyt! Se, että pysähdyn kuuntelemaan asiakastani, ei tarkoita sitä, että syöksyisin upoksiin hänen hätäänsä. Jäin miettimään, mistä siinä oli kyse? Viitisimisestä? Omien kasvojen menettämisen pelosta? Tuomioistuimen vaivaamisen välttämisestä?

Me ihmiset kerta kaikkiaan olemme erilaisia ja koemme tilanteita eri tavalla. Toisen pelkoa ei pidä mitätöidä sen perusteella, miten itse asian näkee. Toiveet ovat hyvin ymmärrettäviä ja inhimillisiä ja niitä tulee kuulla. Kaikkien etu on, että rikoksen uhri tai rikosasian todistaja voi ilman pelkoa totuudenmukaisesti kertoa kaiken, minkä asiasta tietää.

On tärkeää keskustella eri mahdollisuuksista ja siitä, mikä järjestely olisi paras mahdollinen kunkin yksilön kohdalla. Toisille erityisjärjestelyt ovat aivan välttämättömiä ja toisille taas voi jatkon selviytymisen kannalta olla hyvä, että he kohtaavat rikoksesta syytetyn niin turvallisissa olosuhteissa kuin se oikeudenkäynnissä on mahdollista. Jotkut eivät edes mieti koko asiaa. Järjestelmää tulisikin kehittää siten, että vaihtoehtoja voidaan punnita ilman syyllisyyttä siitä, että on ylimääräiseksi vaivaksi tai että kokemus mitätöidään ohittamalla koko pyyntö.

Meillä on sermejä, aitioita, erillisiä huoneita ja vaikka mitä. Välineet siis on – enää emme tarvitse kuin hyvää tahtoa ja jämäkämpää organisointia.

”Sillä oli käsiase ja se juoksi sinne kulman taakse”

Rikoksen ratkaisu voi pitkälti, tai jopa kokonaan, pohjautua rikoksen silminnäkijän havaintoihin. Oikeudenkäynnissä todistajalla on tärkeä rooli. Ihmiset ovat kuitenkin kovin erilaisia tapahtumien havainnoijia ja todistajia.

Muistaminen kytkeytyy moneen tekijään, samoin kyky tarkkojen huomioiden tekemiseen.

Psykologista tietoa voidaan soveltaa todistajan havaintoihin, muistiprosesseihin ja hänen lausuntojensa luotettavuuden arviointiin. Tällöin puhutaan todistajanpsykologiasta. Tietoa voidaan hyödyntää, kun todistajaa kuulustellaan esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä.

Oikeus- ja kriminaalipsykologian dosentin **Jaana Haapasalon** mukaan todistajanpsykologia voi auttaa kuulustelijaa muun muassa haastattelumenetelmän valinnassa ja kysymysten muotoilussa.

– Etenkin johdattelevat kysymykset voivat helposti vääristää todistajanlausuntoa. Kysymyksessä käytettävillä sanoilla on suuri merkitys. Tutkimuksissa on havaittu, että kysyttäessä autojen nopeutta sanoin ”kun ne törmäsivät rajusti toisiinsa” saadaan korkeampia arvioita autojen nopeudesta kuin kysyttäessä autojen nopeutta ”kun ne kolaroivat”.

Todistajanpsykologia tarjoaa mielenkiintoista tietoa myös itse todistajalle. On hyvä tiedostaa, että omat ennakkokäsitykset voivat vääristää tapahtumista tehtäviä tulkintoja. Ennakkokäsityksiin saattaa vaikuttaa esimerkiksi oma ammatti. Haapasalo valaisee asiaa esimerkiksi poliiseista, jotka saattavat ammatinsa vuoksi olla tottuneita vainuamaan jotain rikollista tai vähintään epäilyttävää viattomissakin tapahtumissa.

– Eräässä kokeessa bensakanisteria kantanut henkilö tulkittiin poliisien ryhmässä tuhopolttajaksi. Vertailuryhmässä hänet sen sijaan nähtiin miehenä, jonka autosta oli loppunut bensa.

”Kyllä sillä oli musta tukka”

Kuvittelen tilanteen, että näen kadun toisella puolella kioskiryöstäjän pakenemassa tekopaikalta. On keskipäivä tavallisena tiistaina, valoisa vuodenaika. Olen työasioita päässäni hautovana palaamassa lounaspaikasta takaisin töihin. Havahdun laukaukseen, särähtäviin huutoihin ja verkkokalvoilleni tarttuviin äkkinäisiin liikkeisiin sekä kookkaaseen hahmoon. Tilanne on ohi sekunneissa. Ehdin ymmärtää tapahtuman poikkeuksellisuuden ja koetan olla panikoimatta.

Muistan poliisin valistaneen, että ryöstäjästä pitäisi painaa mieleen ulkoisten tunnusmerkkien lisäksi ainakin hänen käyttämänsä ase, mahdollinen kulkuväline ja poistumissuunta. Pikaisesti nähdyn ihmisen kuvaileminen jälkikäteen on vähintäänkin haastavaa. Etäisyyksien ja nopeuksien arviointi on vaikeaa. Mitenkähän kävisi tosipaikassa, osaisinko toimia rationaalisesti? Voisiko siitä olla hyötyä, että olen etukäteen kuvitellut joutuvani todistamaan rikosta?

– Tilanteiden etukäteiskuvittelu, eräänlainen mentaalinen valmennus, voi kyllä auttaa toimimaan oikein tositalanteessa. Toisaalta aitoon tilanteeseen voi sisältyä niin yllätyksellisiä piirteitä, ettei minkäänlainen etukäteisvalmentautuminen auta, vastaa Haapasalo.

– Lisäksi ihmisen on tavallisesti vaikea tietää, miten hän tulisi reagoimaan yllättävässä tilanteessa, hän lisää.

Aivan, minäkään en voi olla varma, ettenkö sittenkin silmäni sulkien hyytyisi kauhusta paikoilleni.

Rikoksentekijän pituuden, painon, iän, vaatetuksen ja muiden yksityiskohtien muistaminen nopeasti edenneen tilanteen jälkeen on hankalaa. Haapasalon mukaan kasvoista muistetaan helpoimmin hiukset, sitten silmät, nenä ja ylipäättään kasvojen yläosa. Positiivisesti kuvitellen mieleeni voisi painua tekijästä ainakin joku piirre, erityisen silmiinpistävä asia, vaikkapa syvänmusta, pitkä parta tai poikkeava juoksutyyli.

Lähes kaikkien todistajien kykyyn kertoa tapahtumasta vaikuttavat sen kesto, väkivaltaisuus ja stressaavuus. Mikäli näkemäni tapahtuma olisi väkivaltainen, muistaisin siitä todennäköisesti keskeisen toiminnan ja silmiinpistävimpiä yksityiskohtia, esimerkiksi ryöstäjän hosumisen käsiaseella ja laukauksen osumisen ohikulkijaan. Tätä selittää se, että uhkaavia ja järkyttäviä asioita usein kerrataan tapahtuman jälkeen mielessä, mikä tehostaa niiden muistamista. Toisaalta voi käydä myös niin, että hyvin järkyttävässä tapahtumassa mieli lukkiutuu. Seuraa amnesia eli psyykkisistä syistä johtuva muistamattomuus.

Muistamisessa yksilöllisiä eroja

Havaintojen tarkkuuteen ja tapahtumasta tehtäviin tulkintoihin vaikuttavat silminnäkijän henkilökohtaiset ominaisuudet. Keski-ikäinen palomies muistaa tuhotyöpaikalta erilaisia yksityiskohtia kuin silminnäkijäksi osunut esikouluikäinen lapsi. Iän merkitys ei kuitenkaan ole yksiselitteinen.

– Lapset ja hyvin iäkkäät todistajat voivat muistaa asioita nuikemmin kuin nuoret ja keski-ikäiset aikuiset. Toisaalta lasten ja iäkkäiden todistajanlausunnot voivat olla tarkkoja sen osalta, mitä he muistavat, Haapasalo tarkentaa.

Psykologi Jaana Haapasalo on opettanut todistajanpsykologiaa muun muassa oikeusministeriön tuomarikursseilla ja yliopistoissa.

Todistajan sukupuolella ei voida sanoa olevan merkittävää vaikutusta. Naiset ja miehet muistavat asioita yhtä hyvin, mutta naiset muistavat paremmin heille tuttuja asioita ja miehet paremmin miesten maailmaan tyypillisesti liittyviä asioita.

Todistajan pitäisi muistaa tapahtumien kulku pitkänkin ajan kuluttua. Yksityiskohtien muistamisen lisäksi hänen pitää kyetä kertomaan asioista luotettavasti. Haapasalon mukaan muistikuvat voivat vääristyä tai kadota kokonaan, mutta silti ihmiset yleensä haluavat olla tunnollisia todistajia ja auttaa asiassa, jossa heitä on pyydetty todistamaan. Liiallisessa halussa olla ”hyvä todistaja” piilee riski.

– Vaarana on erityisesti se, että muistikuvat ovat ajan kuluessa vääristyneet, mutta todistaja ei itse huomaa sitä ja kertoo siksi tapahtumista virheellisesti.

– Jos tapahtumasta ei pitkän ajan kuluessa muista tarkasti juuri mitään, kannattaa oikeudessa ilmaista oma epävarmuuden asteensa ja tuoda rehellisesti esiin muistamisen vaikeus, neuvoo Haapasalo.

– Toisaalta joskus voidaan vedota muistamattomuuteen, jos asioita ei haluta rehellisesti kertoa.

Haapasalo pitää suomalaisessa oikeudenkäynnissä hyvänä, että yleensä todis-

taja saa ensin esittää tapahtumista vapaan kertomuksen. Kertomuksen esittäminen vapaasti ilman turhia keskeytyksiä auttaa muistamaan ja kertomaan mahdollisimman tarkasti, koska muistiprosesseja ei tarpeettomasti häiritä.

Todistaja preppauskurssille?

Ulkomailla lapsitodistajille on kehitetty erityisiä harjoitusohjelmia, joiden puitteissa heitä valmennetaan tulevaan oikeuslikokemukseen. Suomessa todistajalle on tarjolla esitteitä, neuvontaa ja koulutettuja tukihenkilöitä. Omaa todistajanlausuntoaan kannattaa pohtia ennakoon ja paperille voi hahmotella ne asiat, jotka ainakin haluaa vapaassa todistajankertomukseensa kertoa. Myös faktatieto oikeusasioista voi lisätä varmuutta.

– Oikeudenkäynnin kulkuun voi paanautua joko kirjallisuuden, esitteiden tai asiantuntijan avustuksella. Halutessaan todistaja voi tutustua etukäteen oikeuslahtiin.

Tutkimukset kertovat, että rauhallisesti ja varmasti käyttäytyvä, selkeällä äänellä puhuva todistaja on tuomareiden mielestä uskottavampi kuin epävarmasti ja hapuilevasti käyttäytyvä todistaja. Pätevyyden tuntu lisääntyy, jos todistaja kertoo tapah-

tumista loogisessa järjestyksessä.

– Vaatetus ja ulkonäkö voivat nekin vaikuttaa uskottavuuteen, mutta enemmän silloin on ehkä kysymys ennakkoluuloista. Esimerkiksi kauttaaltaan tatuoitu henkilö voi vastata ennakkokäsitystä rikollisesta henkilöstä, mikä voi vaikuttaa hänen luotettavuutensa arvioimiseen, miettii Haapasalo.

Todistajankertomuksen uskottavuuteen voi vaikuttaa myös puhetapa. Haapasalo sanoo, ettei kiroilukaan välttämättä ole pahasta, vaan se voi jopa lisätä todistajan uskottavuutta.

– On todettu, että turhan muodollinen tai ylikorrekti puhetapa voi antaa luonnottoman vaikutelman. Varma puhetapa lisää uskottavuutta. Toisaalta todistajan varmuus ei ole aina yksi yhteen todistajanlausunnon virheettömyyden kanssa.

H-hetken koittaessa jännitystä voi lieventää yksinkertaisella metodilla. Psykologi Jaana Haapasalo neuvoo rentouttamaan kehoa tavalla, jonka voi tehdä paikallaan istuessaankin.

– Purista kämmenet yhteen niin, että vatsalihasten jännitys tuntuu. Puhalla hiljaa siihenä ulos. Rentouta lihakset uloshengityksen päätyttyä.

Aitoon tilanteeseen voi sisältyä niin yllätyksellisiä piirteitä, ettei minkäänlainen etukäteisvalmentautuminen auta.

”Typen hade ett handvapen och han sprang iväg bakom hörnet”

Ett brottsmålsbeslut kan långt eller t.o.m. helt basera sig på ögonvittnets iakttagelser. Vittnet har en mycket viktig roll i rättegången. Människorna gör dock iakttagelser på många olika sätt och betar sig olika som vittnen.

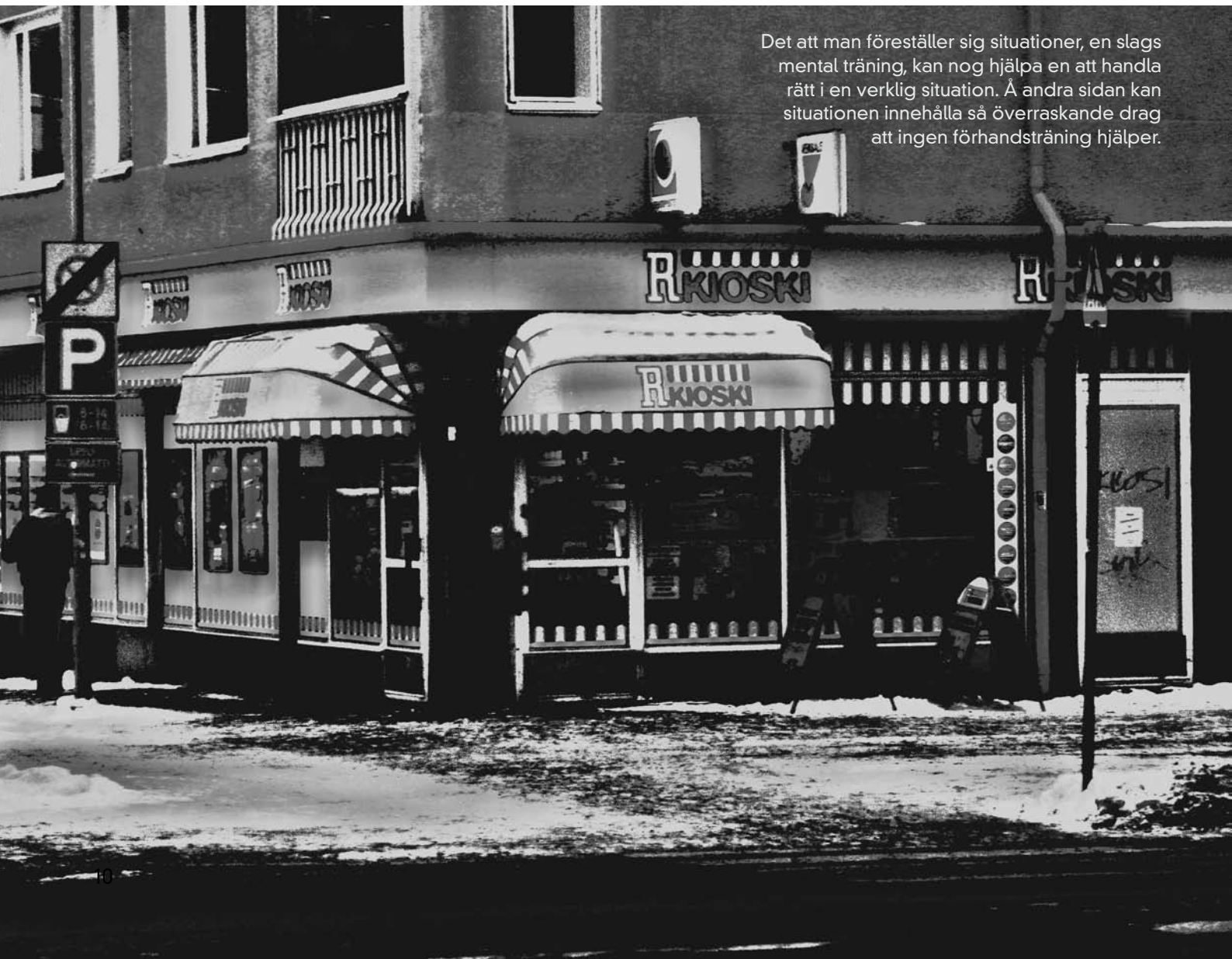
Både minnena och förmågan att göra exakta iakttagelser beror på många olika faktorer.

Man kan tillämpa psykologisk kunskap på vittnets iakttagelser, minnesprocesser och när man bedömer pålitligheten av deras yttranden. Vi talar då om vittnespsykologi. Den här kunskapen kan användas då man förhör vittnet vid förundersökningen och rättegången.

Enligt docenten i rätts- och kriminalpsykologi **Jaana Haapasalo** kan vittnespsykologin hjälpa förhørsledaren bl.a. i valet av intervjumetod och vid formuleringen av frågorna.

– Speciellt kan ledande frågor lätt förvränga vittnesmålet. De ord man använder i frågorna har stor betydelse. Undersökningar har visat att när man frågar människor om bilarnas hastighet med orden

Det att man föreställer sig situationer, en slags mental träning, kan nog hjälpa en att handla rätt i en verklig situation. Å andra sidan kan situationen innehålla så överraskande drag att ingen förhandsträning hjälper.

”då de krockade kraftigt mot varande” får man en högre hastighetsuppskattning än om man ställer frågan med ”då de körde en krock”.

Vitnespsykologin kan ge intressant information även för vittnena. Det är bra att vara medveten om att ens egna förhandsuppfattningar kan färga tolkningarna av det skedda. Bl.a. yrket kan påverka förhandsuppfattningarna. Haapasalo belyser saken med exempel om poliser som på grund av sitt yrke kan vara vana vid att se något brottsligt eller misstänksamt även i helt oskyldiga händelser.

– I en undersökning tolkades en person bärande på en bensinkanister av polisgruppen som pyroman. Jämförelsegruppen ansåg däremot personen vara en man, som hade fått slut på bensinen i sin bil.

”Jo, personen hade svart hår”

Jag tänker mig situationen att jag på andra sidan gatan ser en kioskrånare rymma från brottsplatsen. Det är mitt på dagen en vanlig tisdag, ljus årstid. Jag är på väg tillbaka till jobbet från lunchrasten med huvudet fullt av jobbfunderingar. Jag vaknar av ett skott och öronskärande skrik. Snabba rörelser och en stor gestalt fastnar på näthinnan. Situationen är över på några sekunder. Jag hinner uppfatta att situationen är exceptionell och försöker låta bli att gripas av panik.

Jag kommer ihåg att polisen har gett rådet att man förutom rånarens yttre kännetecken ska inpränta i minnet åtminstone hans vapen, möjligt fordon och rymningsriktningen. Det är minst sagt utmanande att i efterskott beskriva utseendet på en människa som man har sett snabbt. Det är svårt att uppskatta avstånd och hastigheter. Hur skulle det gå i en verklig situation, kunde jag bete mig rationellt? Har jag nytta av att tidigare ha föreställt mig vara tvungen att verka som vittne till ett brott?

– Det att man föreställer sig situationer, en slags mental träning, kan nog hjälpa en att handla rätt i en verklig situation. Å andra sidan kan situationen innehålla så överraskande drag att ingen förhandsträning hjälper, svarar Haapasalo.

– Dessutom har människan vanligen svårt att veta hur hon kommer att reagera i en överraskande situation, tillägger hon.

Just det, jag kan ju inte vara säker på att jag inte skulle sluta ögonen och stelna av skräck på platsen.

Det är svårt att senare komma ihåg något man sett mycket snabbt som längd, vikt, ålder, klädsel och andra detaljer. Enligt Haapasalo kommer man lättast ihåg håret, därefter ögonen, näsan och övre delen av ansiktet. Positivt tänkt kunde åtminstone något drag hos gärningsmannen,

något iögonfallande drag som svart, långt skägg eller avvikande löpstil fastna i mitt minne.

Nästan alla vittnens förmåga att skildra situationen påverkas av hur varaktig, våldsam och stressande situationen varit. Om situationen jag sett varit våldsam, skulle jag sannolikt minnas det centrala händelseförloppet och iögonfallande detaljer, t.ex. att rånaren fäktade med handvapnet och en förbipasserande träffades av skott. Det här förklaras av att hotande och skakande upplevelser ofta efteråt upprepas om och om i sinnet vilket förstärker minnena. Å andra sidan kan en mycket skakande händelse också orsaka att sinnet låser sig. Då följer amnesi, minnesförlust av psykiska orsaker.

Individuella skillnader att komma ihåg

Ögonvittnets individuella egenskaper påverkar tolkningarna av det skedda och hur exakta iakttagelserna är. Människor gör helt olika iakttagelser av samma händelse. En medelålders brandman kommer ihåg helt olika detaljer av brottsplatsen än ett barn i förskoleåldern, som råkat komma på platsen. Ålderns betydelse är dock inte entydig.

– Barn och äldre kan som vittnen minnas färre saker än unga och vuxna i medelåldern. Å andra sidan kan barnens och äldre åldringarnas vittnesmål angående dessa saker vara mycket exakta, tillägger Haapasalo.

Vittnets kön har inte stor betydelse. Kvinnor och män kommer lika bra ihåg saker men kvinnorna kommer bättre ihåg saker som är bekanta för dem och männen saker som är typiska för männens värld.

Vittnet borde kunna komma ihåg händelseförloppet långt senare. Utom att kunna berätta detaljer borde han kunna berätta sakerna pålitligt. Enligt Haapasalo kan minnesbilderna förvrängas eller helt försvinna men trots det vill människorna vara omsorgsfulla vittnen och hjälpa i fallet där de har blivit ombedda att vittna. En överdriven vilja att vara ”ett gott vittne” innebär dock en risk.

– Faran ligger speciellt i att minnesbilderna med tiden förvrängs, men vittnet själv är inte medveten om det och ger därför en felaktig utsago.

– Om man inte mera en lång tid efter det skedda exakt minns just något om händelserna lönar det sig att vid rättegången berätta om sin osäkerhet och ärligt tala om svårigheten att minnas, råder Haapasalo.

– Å andra sidan väddas det någon gång till att man inte minns saker som man inte vill berätta sanningen om.

Haapasalo anser att den finländska praxisen, där vittnet i allmänhet vid rätt-

gången fritt får berätta om det skedda, är bra. Det att man får berätta fritt utan onödiga avbrytelser underlättar att minnas bättre och berätta så noggrant som möjligt då minnesprocesserna inte störs i onödan.

Preppkurs för vittnen?

Utomlands har man utvecklat särskilda preppkurser för barnvittnen, där de får träning inför rättegången. För finländska vittnen finns broschyrer, rådgivning och utbildade stödpersoner. Det lönar sig att fundera på sitt eget vittnesmål på förhand och skriva upp på papper åtminstone de saker som man vill berätta i sitt fria vittnesmål. Även fakta information om rättsförfarandet kan ge en säkrare känsla.

– De lönar sig att studera rättegångsförfarandet med hjälp av litteratur, broschyrer eller experter. Vittnet har även möjlighet att bekanta sig med rättssalen på förhand.

Undersökningarna visar att ett vittne som betar sig lugnt och säkert och talar tydligt enligt domarna är betydligt mera pålitligt än ett vittne med osäkert och famlande beteende. Om vittnet ännu återger händelserna i logisk ordning ökas känslan av en kompetent person.

– Även klädsel och utseende kan påverka trovärdigheten men då är det mera fråga om fördomar. En mycket tatuerad person kan t.ex. motsvara bilden av en brottsling och det påverkar hur pålitlig han anses vara, funderar Haapasalo.

Även sättet att tala kan påverka vittnesmålets trovärdighet. Haapasalo säger, att inte ens svordomar behöver vara illa, de kan t.o.m. öka vittnets trovärdighet.

– Man har konstaterat att onödigt formellt eller hyperkorrekt tal kan ge ett konstgjort intryck. Säkert tal ökar trovärdigheten. Å andra sidan går vittnets säkerhet inte alltid ihop med ett felfritt vittnesmål.

Då det gäller kan man lindra spänningen med en mycket enkel metod. Psykolog Jaana Haapasalo ger ett råd, som kan göras även sittande på plats, för att avstressa kroppen.

– Tryck händerna mot varandra så att spänning känns i magmuskulerna. Blås sakta ut luften. Slappna av musklerna efter utandningen.

Alaikäinen todistajana

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi – omilla ehdoillaan

Miten kuulla lasta todistajana niin, että hänen oikeutensa ja etunsa toteutuvat? Tätä kysymystä saavat aikuiset pohtia päivittäin.

– Oikeus tulla asiassaan kuulluksi tunnustetaan Suomessa vahvana, eikä tätä oikeutta voida evätä. Oikeus koskee myös lapsia, sanoo vanhempi konstaapeli **Markku Silén** Helsingin Itäkeskuksen poliisista.

Suomessa lapsen oikeus tulla kuulluksi itseään koskeissa asioissa on kirjattu selvästi paitsi perustus- ja nuorisolakiin, myös YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Lasten kohdalla kysymys oikeudesta tulla kuulluksi asetetaan kuitenkin aina rinnan lapsen edun kanssa.

– Lapsen etu on aina tärkein päätöksen teon kriteeri, kun arvioidaan tarvetta lapsen kuulemiselle, alaikäisten ja perheiden parissa työskentelevä Silén arvioi.

Lapsen edun mukaista saattaakin joskus olla kuulematta jättäminen – vaikkapa silloin, kun rikoksella on paljon muita todistajia eikä lapsen todistus ole välttämätön tapahtumakulun selvittämiseksi.

Lapsen eduksi sen sijaan ei ole evätä häneltä todistamisen oikeutta vain siksi, että kuuleminen aiheuttaa aikuisille haasteita.

Psykologi **Hanna Lahtisen** mukaan meillä vältetään lapsen kuulemista yhä turhan usein, koska se koetaan hankalammaksi kuin aikuisten kuuleminen.

– Lapselta voi saada yhtä lailla tärkeää tietoa kuin aikuiselta. Yleensä mahdollisuudet selvittää tapahtumien kulku paranevat, kun kaikkia kuullaan, Psykologian TietoTaito Oy:ssä ja Joensuun yliopistossa vaikuttava Lahtinen muistuttaa.

Toisaalta lapsella on myös oikeus olla vastaamatta hänelle esitettyihin kysymyksiin.

– On tilanteita, joissa lapsi ei syystä tai toisesta halua kertoa tai puhua aiheesta. Tätä päätöstä on silloin kunnioitettava, oikeuspsykologian tohtori **Julia Korkman** HUSista sanoo.

Todistus tallenteen välityksellä

Toimintatapojen tasolla on alaikäisen todistajan etu ja oikeus pyritty yhdistämään siten, että alle 15-vuotias osallistuu äärimmäisen harvoin oikeuden istuntoon. Lapsen todistus hoituu yleensä videotallenteen välityksellä.

– Jos haastattelut ja niiden tallennus tehdään hyvin, niin lapsen ääni kuuluu kyllä riittävästi myös oikeussalissa, Lahtinen arvioi nykykäytäntöä.

Asiantuntijat pitävät videointeja lapselle pääsääntöisesti parhaimpana vaihtoehtona. Näin lapsi tai nuori välttyy istuntoon osallistumiselta, mikä voi olla epämiellyttävä kokemus. Kun haastattelutilanne on vähemmän uhkaava, saadaan Lahtisen mukaan videoiduissa kuulemisissa yleensä esille enemmän tietoa.

Korkman korostaa videointihaastatteluiden huolellista tekoa, sillä yleisyydestään huolimatta taltioidut todistajanlausunnat ovat alttiita kritiikille. – Lapsen oikeusturvan takaamiseksi taltioinnit on tehtävä rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Haastattelija ei saa vahingoittaa lapsen luotettavuutta todistajana.

Hyvää tarkoittava haastattelijakin voi uhata lapsen juridisia oikeuksia, jos hän antaa rikosoikeudelliseksi kuulemiseksi tarkoitetun keskustelun muuttua terapiahaastatteluksi.

Korkman ymmärtää, että haastattelijalla on luonnollinen halu lohduttaa ahdistunutta lasta.

– Aikuinen haluaa auttaa lasta pääsemään nopeasti eteenpäin vaikeasta tilanteesta ja saattaa tällöin esittää johdattelevia kysymyksiä omien ennakkotietojensa pohjalta. Rikosoikeudellisen haastattelun tarkoitus on kuitenkin selvittää ja saada esille lapsen oma kertomus tapahtuneesta – ilman aikuisen tulkintaa.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on huomattu lasten herkästi rakentavan omat kertomuksensa heille haastattelussa esitettyjen kysymysten perusteella.

Lapsen etu on aina tärkein päätöksen teon kriteeri, kun arvioidaan tarvetta lapsen kuulemiselle.

– Haastattelijan pitää olla todella tarkkana, ettei hän vie keskustelua käsitystensä ja epäilyjensä suuntaan, Korkman sanoo.

– Tämä takaa sen, että lapsen kertomusta pidetään oikeudenkäynnissä uskotavana. Se parantaa myös epäillyn oikeusturvaa.

Lupa kertoa itse

Objektiivisuus on suuri haaste rikosoikeudellisessa haastattelussa, sillä arjen kommunikoinnissa johdattelu on tavallista. Olemme tottuneet siihen, että aikuinen esittää kysymykset ja lapsen tarvitsee vain vastata kyllä tai ei.

Tutkimusten mukaan erityisesti alle kouluikäiset yleensä myös uskovat aikuisen sanoman todeksi. Siksi lapset vastaavat herkästi aikuisen esittämiin vaihtoehtoihin myönteisesti.

Parhaana keinona välttää johdattelua Silén pitää vapaata kerrontaa. – Lapselle esitettävien kysymysten pitäisi olla mahdollisimman avoimia. Valmiiden vaihtoehtojen vastausten antamista kysymyksessä tulisi välttää. Kysymyksissä on myös vältettävä informaation antamista.

Silénin mukaan lapset ovat lähtökohteisesti rehellisiä ja luotettavia todistajia. – Lapset harvoin suoranaisesti valehtelevat, mutta he saattavat kuulustelussa jättää kertomatta epämiellyttävistä asioista. Joskus lapsilla on myös taipumusta keksiä tarinoita, ilman että mukana on tahallista harhaan johtamisen tarkoitusta. Tällöin he

usein itsekin uskovat tarinoihinsa, ainakin osittain.

– Lapset tapaavat jäsentää asioita eri tavalla ja pitävät eri asioita tärkeinä kuin aikuiset. Lasten kertomukset ovat usein myös varsin suoraviivaisia ja pelkistettyjä, Silén tietää.

Lapsen kyky kertoa asioita riippuu paljon iästä.

– Pienen lapsen on vaikea kertoa menneestä, sillä hän ei vielä hahmota ajankulua samoin kuin aikuiset. Kouluikäiset sen sijaan alkavat jo ymmärtää aikakäsitteitä, Lahtinen sanoo.

Lojaalius vanhempia tai läheisiä ihmisiä kohtaan vaikuttavat nekin lapsen tapaan kertoa asioista. Lapselle voi olla epäselvää, onko hänellä molempien vanhempien lupa kertoa kaikesta.

– Lapsi on myös voinut oppia vaikeamaan, Lahtinen kertoo erityisesti seksuaalirikosten uhrina ja todistajana olevista alaikäisistä.

Vanhemmat taustalla

Jo pelkkä haastattelutilanne on jännittävä, jopa ahdistava – niin aikuiselle kuin lapsellekin. Mahdollisimman rauhallinen ja neutraali tilanne poistaa turhia jännitystekijöitä.

– Esimerkiksi varsinaiseen kuulustelutilanteeseen poliisi pyrkii aina ottamaan vain kuulustelemisen kannalta välttämättömät ihmiset, Silén kertoo.

Vanhempien läsnäolo haastattelutilanteessa voi tuoda turvaa mutta se voi olla myös rasite.

– Lapsi käyttäytyy usein pienemmän lapsen tavoin vanhempien läsnäollessa kuin ollessaan kahdestaan haastattelijan kanssa, Korkman on huomannut käytännössä.

Vanhempien läsnäolo voi myös nolottaa ja pelottaa.

– Lapsi voi kuvitella tehneensä jotain väärin, jos vanhempi reagoi jollakin tavoin lapsen sanomisiin. Tutkimustieto on myös osoittanut, että niissä haastatteluissa, joissa vanhempi on läsnä, lapsi puhuu vähemmän ja haastattelija enemmän. Näissä haastatteluissa esiintyy myös enemmän johdattelua, Korkman sanoo.

Kun lapsi saa kertoa vaikeasta asiasta neutraalisti reagoivalle aikuiselle, hän saattaa kokea haastattelun jopa helpottavana.

– Lapsi saa mahdollisuuden kertoa asioista ilman, että kukaan hermostuu tai jotain pahaa tapahtuu.

Lisätietoja:

Stakesin opas lasten kuulemista varten: ”Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen”, Sirpa Taskinen 2003

Psykologiliiton oikeuspsykologian toimikunta on tehnyt aloitteen Oikeusministeriöön, jotta saataisiin opas todistajaksi joutuvan lapsen vanhemmille.

VAUHTIA KÄSITTELYIHIN

– Kyllä meillä Suomessa on vielä pitkä matka juridisesti oikeisiin ja lapsen edun mukaisiin käytäntöihin, vaikka paljon myönteistä kehitystäkin on tapahtunut, sanoo HUSin Lasten oikeuspsykiatrian osaamiskeskuksessa työskentelevä Julia Korkman.

Suurimpina pulmina hän näkee käsittelyiden viipymisen joskus jopa useilla kuukausilla. Korkman esittää tyhjentävän vertauksen: mitä jos raiskatun aikuisen pitäisi odottaa puoli vuotta kuultavaksi pääsyä?

– Puolen vuoden aikana lapsi myös unohtaa paljon asioita. Lapsen todistuksen luotettavuus kärsii sikäläkin, että moni aikuinen on voinut ehtiä vaikuttaa lapsen kertomaan.

Esimerkiksi Islannissa on käytössä ns. lastentalo-malli, joka toimii lapsen edun näkökulmasta. Tavoitteena on, että kaikki tarvittavat haastattelut tehdään samassa paikassa ja yhdellä kertaa – viranomaiset tulevat lapsen luo eikä päinvastoin. Lasta kuullaan mahdollisimman pian ja viranomaiset tekevät yhteistyötä prosessin keventämiseksi. Tarvittaessa lapsi saa vielä hoitoa samasta osoitteesta ja ilman viivettä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvittää mallin toteuttamista Suomessa.

ROVANIEMELLÄ TEKEMISEN MEININKI

Hovioikeus ja yhteistyökumppanit todistajan asialla

Saumaton, aktiivinen yhteistyö ja yhteinen motiivi auttaa todistajaa ovat antaneet Rovaniemellä hyvän lähtölaukauksen todistajantukitoiminnalle.

Rikosuhripäivystyksen todistajan tukipalvelutoiminta alkoi ensimmäisen kerran yhteistyössä Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan ja Turun seudun kärjäoikeuksien kanssa vuonna 2004.

Vuonna 2008 Rikosuhripäivystys (RIKU), Lapin yliopisto, Rovaniemen kärjäoikeus ja Rovaniemen hovioikeus aloittivat yhteistyön todistajien tukemiseksi ensimmäisen kerran hovioikeuden piirissä. Todistajantukea kokeillaan Rovaniemen hovioikeudessa 1.8.2008–31.7.2009 välisen ajan.

– Täällä Rovaniemellä vallitsee reipas tekemisen meininki ja tahtotila tukitoiminnan toteuttamisen suhteen, kertoo Rovaniemen hovioikeuden presidentti **Esko Oikarinen**.

– Hovioikeudenneuvos **Marianne Wagner-Prenner** on ollut merkittävä yhteistyön rakentaja toiminnan kehittämiseksi ja aloittamiselle. Hän on ollut mukana muun muassa neuvotteluissa Rovaniemen hovioikeuden edustajana. Hän on jakanut arvokasta osaamistaan myös luennoimalla Lapin yliopistossa kurssiin kuuluvan osuuden todistajan prosessioikeudellisesta asemasta oikeudenkäynnissä ja todistajan psykologiasta, Oikarinen lisää.

Kynnys matalaksi

Hovioikeudessa järjestetään usein varsinainen oikeudenkäynti eli pääkäsittely, jossa asianosaiset ja todistajat kuullaan joiltakin osin uudelleen. Käsittelyssä näytön osalta on kysymys henkilötodistelusta, mikä edellyttää henkilökohtaista kuulemistä. Olipa kyse mistä tahansa todistamiseen liittyvästä kuulemisesta, todistajalla saatavaa pyöriä mielessä monenlaisia asioita. Osa todistajista kaipaa tietoa käytännön asioista, siinä kun toinen kaipaa rauhoittelua ja henkilökohtaista tukea oikeudenistuntoon. Todistajantuen tarkoitus on auttaa rikoksen uhria ja todistajaa prosessin alusta loppuun asti.

Rovaniemen hovioikeuden yksi pääehto tukitoiminnan käynnistymiseen on ollut laskea todistajan kynnys tulla todistamaan niin kärjäoikeuteen kuin hovioikeuteen mahdollisimman matalaksi.

– Meillä on kärjä- ja hovioikeudessa käytössä todistajan tukipalvelua varten erillinen tila, jossa tukihenkilöt ja palvelua tarvitsevat voivat vaikka keittää kahvit ja keskustella rauhassa, hovioikeuden presidentti Oikarinen kuvailee palvelun toiminnan monipuolisuutta.

Tukea alusta loppuun

Ainakin Kemi-Tornion, Kuopion, Kotkan, Lappeenrannan, Joensuun, Oulun ja Rovaniemen kärjäoikeudet lähettävät kuul-taville todistajille kutsun saapua oikeuteen ja samassa yhteydessä liitteen RIKUn tarjoamasta tukipalvelun mahdollisuudesta.

Nyt Rovaniemen hovioikeuden piirissä toimitaan samalla tavalla.

Hovioikeuden lainkäyttönotaarit lähettävät samaiset kutsut liitteineen ja he lähettävät niiden lisäksi hovioikeudessa käsiteltävien asioiden juttuluettelon tiedoksi RIKUn Lapin aluejohtajalle **Päivi Alanne-Kunnarille**. Tällä tavalla hän pystyy tarvittaessa välittämään tietoa istunnoista muille toimintaan osallistuville tukihenkilöille.

Useampia päiviä kestävässä oikeudenkäynneissä lähetetään myös jutun aikataulut tiedoksi, jotta RIKU voi niin tarpeelliseksi katsoessaan lähettää pääkäsittelypaikalle päivystäjiä.

Käytännössä todistajantuki toimii niin puhelimitse kuin myös paikan päällä. Mikäli tarvetta esiintyy, niin RIKUn tukihenkilö menee oikeudenistuntoon jopa asian käsittelyn ajaksi tukemaan todistajaa.

Tukipalveluun kuuluu apu loppuun saakka, mikä tarkoittaa prosessin lopuksi jälkikäteen keskustelua todistajana toimimisesta. Tukihenkilöt eivät kuitenkaan ota kantaa käsiteltävään asiaan vaan keskustelevat oikeudenkäyntiin ja todistajanlausuntoon liittyvistä yleisistä asioista.

Poikkeuksellinen yhteistyö

Hovioikeuden neuvos Marianne Wagner-Prenner kuvailee yhteistyötä Rikosuhripäivystyksen ja muiden todistajantukitoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa sujuvaksi ja positiiviseksi.

– Lapin yliopisto on huolehtinut tukihenkilöiden kouluttamisesta, Rovaniemen

Rovaniemellä laajennettiin todistajantuki hovioikeuteen viime kesänä. Jo tällä hetkellä näyttää siltä, että tukea ja opastusta tarvitaan hovioikeusvaiheessakin, vaikka suurin osa todistajista on ollut kuultavana jo aiemmin käräjäoikeudessa.

käräjäoikeus ja Rovaniemen hovioikeus ovat hoitaneet tuesta tiedottamisen oikeudenkäyntien todistajille ja tarjonneet käräjäpäivystykselle tilat. RIKUn Lapin aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari ja hänen edeltäjänsä **Pirjo Lehmuskoski** ovat kanssani järjestäneet käytännön koulutuksen vuosittain, Wagner-Prenner kertoo.

– Todistajantukeen kuuluu opastusta ja neuvontaa. Tässä yhteydessä täytyy kuitenkin muistaa, että tukeminen ei ole todistajansuojelua, jota koskevia säännöksiä on oikeudenkäymiskaassa, esimerkiksi todistajan kuuleminen asianosaisen läsnä olematta.

Todistajansuojeluun liittyy myös keskustelu anonyymien todistelun tarpeesta. Aihe ei ole pelkästään kansallinen, sillä myös EU:n piirissä on alettu valmistella todistajien suojelua koskevaa velvoittavaa EU:n lainsäädäntöä. Silti myös todistaja, joka ei ole varsinaisesti suojelun tarpeessa voi kuitenkin olla tuen tarpeessa ja halutessaan saada Rikosuhripäivystyksen kautta tukihenkilön oikeudenkäyntiin.

Tulevaisuuden suunnitelmia

Sekä Rovaniemen hovioikeuden presidentti Esko Oikarinen että hovioikeudenneuvos Marianne Wagner-Prenner ovat yhtä mieltä siitä, että tukipalvelulle on ollut selvästi tarvetta. Palautteet ovat olleet myönteisiä ja palvelu on käytännössä näkynyt myös salissa. Alkuvuoden 2009 tietojen mukaan Rovaniemen hovioikeuden todistajantukipalveluun on otettu yhteyttä liki 70 kertaa

ja käräjäoikeuteen noin sata kertaa. Myös asianajajakunta on antanut myönteistä palautetta tukitoiminnasta.

– Ehkäpä tämä pitkä, tiivis ja myönteinen yhteistyö Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan ja muiden lappilaisten vaikuttajatahojen kanssa on tehnyt tämän kaltaisen palvelun toimivuuden joustavaksi, Oikarinen arvelee.

– Jos minun henkilökohtaista mielipidettäni kysytään, niin kyllä tämä toiminta on näyttänyt nyt niin hyvältä ja positiiviselta, että minun puolestani tämä saa jatkua kokeiluajan jälkeenkin. Tällä hyvällä näytöllä toimintaa olisi hyvä jatkaa Etelä-Suomen käräjä- ja hovioikeuksiin. Itse asiassa kun etelässä on paljon enemmän väestöä ja käsiteltäviä juttuja, niin myös tuen tarve on vähintään yhtä voimakasta kuin täällä pohjoisempana, Oikarinen arvelee.

– Mikään työ ei kuitenkaan tule kerralla valmiiksi eli aina on kehittämisen ja uudistamisen varaa. Tukipalveluyhteistyö voitaisiin esimerkiksi laajentaa koko tuomioistuineläimästä koskeväksi toiminnaksi, Wagner-Prenner kertoo ajatuksistaan.

– Määräajan jälkeen toiminnan jatkamistarve arvioidaan Rikosuhripäivystyksen keräämään palautteen ja todistajien tekemien yhteydenottojen perusteella. Jo tällä hetkellä näyttää siltä, että tukea ja opastusta tarvitaan hovioikeusvaiheessakin, vaikka suurin osa todistajista on ollut kuultavana jo aiemmin käräjäoikeudessa. Kysymyksessä ei enää siis ole heille aivan uusi tilanne, hän lisää.

ROVALAN SETLEMENTTI VASTAA LAPIN ALUEEN RIKOSUHRI- PÄIVYSTYKSESTÄ

Tämän vuoden alusta lähtien Rovalan Settlementti vastaa Lapin alueen Rikosuhripäivystyksen (RIKU) hallinnoinnista.

Rovalan Settlementti on koordinoanut rikosuhripäivystystoimintaa aiemmin 90-luvun lopulla, kun toimintaa käynnistettiin Lapin läänissä.

– Rikosuhripäivystys on arvojemme mukaista toimintaa ja se istuu meille erinomaisesti myös toiminnallisesti, sanoo Rovalan Settlementin toiminnanjohtaja Ossi Takkinen.

Rovalan Settlementti on toiminut jo vuodesta 1923. Se tuottaa monipuolista vapaan sivistystyön koulutusta ja sosiaalialan palveluita vauvasta vaariin. Settlementti järjestää myös rikos- ja riita-asioiden sovittelua.

Vuosina 1998–2008 RIKUn toiminnan koordinoinnista Lapissa vastasi Lapin ensi- ja turvakoti. RIKU jatkaa kiinteää yhteistyötä Lapin ensi- ja turvakodin kriisikeskuksen ja muiden rikoksen uhria auttavien tahojen kanssa.

– Hallinnoinnin siirtymisellä ei ole vaikutusta käytännön toimintaan, kertoo RIKUn Lapin aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari.

– Asiakasmäärät ovat olleet kasvussa. Viime vuonna RIKUn Lapin aluetoimistoon tuli reilun 10 prosentin verran enemmän yhteydenottoja kuin edellisvuonna, Alanne-Kunnari arvioi.

Lisätietoja:
Päivi Alanne-Kunnari
Rikosuhripäivystyksen Lapin aluejohtaja
puh. 0400 979 175

Todistajan tukena Päivystäjän päiväkirja

Toimin syksyllä 2008 todistajantuki-päivystäjänä käräjä- ja hovioikeudessa. Yllätyin itsekin työn tarpeellisuudesta. Suurin osa todistajista otti mielellään tuen vastaan.

Syksyllä 2007 suoritin Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tukihenkilön peruskurssin, jonka jälkeen kiinnostuin todistajantukikurssista. Ajattelin pystyvani sovittamaan kyseisen toiminnan paremmin omaan opintoaikatauluuni oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Toivoin myös saavani käytännön harjoitusta teoreettisen opintojen ohella ja näkökulmaa tuomioistuinlaitoksen toimintatapoihin. Kolmen päivän intensiiviluennoilla kävimme läpi todistajan roolia oikeusprosessissa. Kurssiin kuuluu määräaikainen toimiminen todistajantuki-päivystäjänä Rovaniemen käräjä- ja hovioikeuksissa.

Työn tarpeellisuus yllätti

Toimin syksyllä 2008 todistajantuki-päivystäjänä käräjä- ja hovioikeudessa. Yllätyin itsekin työn tarpeellisuudesta. Erityisesti ensi kertaa todistajana oleville tuki osoittautui tarpeelliseksi ja halutuksi, mutta myös kokeneemmat todistajat ottivat tuen ja kahvitteluhetken myönteisesti vastaan. Useimmiten todistajat kokivat todistelutilanteen jännittäväksi ja vieraaksi sekä toisinaan myös epämiellyttäväksi velvollisuudeksi. Ilmapiiri kuitenkin selvästi keveni sen jälkeen, kun kävimme yhdessä todistajan kanssa läpi hänen rooliaan oikeudenkäynnissä ja kertasimme, mitä todistajan tulisi oikeussalissa tehdä. Kävimme katsomassa, missä oikeussali sijaitsi ja tutustuimme etukäteen yhdessä salin istu-

majärjestykseen. Täytimme kulukorvauslomakkeita ja jutustelimme.

Tuli myös tilanteita, joissa todistajilla oli tarve avautua. Toisinaan he kertoivat mielellään paitsi oikeusjuttuun liittyvistä tapahtuneista myös aikaisemmista henkilökohtaiseen elämänhistoriaan kuuluvista traumaattisista kokemuksista. Tilanteessa oli haastavaa olla täydellisesti vain kuuntelijan roolissa.

Todistaja voi tuntea itsensä hyvinkin yksinäiseksi tapahtumien suhteen. Tukea lähipiiristä tai ammattilaiselta ei välttämättä ole saatavissa. Todistustilanne saattaa olla hankala, ahdistava ja pelottava. Asia ja tilanne saattaa olla hyvinkin arkaluontoinen ja siihen voi liittyä pelkoa uhkauksista ja vaarasta. On tärkeää, että todistajallakin on halutessaan ja tarvittaessa mahdollisuus saada tukea ja tietoa. Kuitenkin mielestäni pieni jännitys ja kunnioitus oikeuslaitosta kohtaan pysyttää todistajankin selvemmin totuudessa.

Vaikka useimmille todistajille oli kirjeitse lähetetty haasteen mukana kulukorvauslomake ja tieto RIKUn todistajantueste, harvat todistajat olivat tutustuneet todistajantukitoimintaan etukäteen. Myös kulukorvauslomakkeen täyttäminen tapahtui useimmiten yhdessä tuumin. Selvitin useammalle todistajalle todistamisen olevan kansalaisvelvollisuus ja korostin totuudessa pysymisvelvollisuutta.

Todistajat kokivat useimmiten todistamisvelvollisuuden enemmän negatiivisena kuin positiivisena asiana. Oikeussali miljöönä tuntui vieraalta ja pelottavalta. Todistaminen saattoi aiheuttaa päällekkäisyyksiä työn tai muun menon kanssa. Joistakin tuntui myös turhautavalta se, että tapahtuneesta oli kulunut jo pitkä aika

eivätkä muistikuvat olleet enää tuoreessa muistissa. Myös todistamistapahtuman lyhyys suhteessa pitkiin matkoihin tuntui joistakin turhauttavilta. Todistamisvelvollisuuden synnyttämä asia oli usein ikävä ja koski todistajan entuudestaan tuttua henkilöä tai asiaa.

Kokemukseni perusteella voisin olettaa, että todistajantuki on tärkeää. Opastaminen ja oikeussalin käytäntöjen kertominen loivat todistajalle turvallisuuden ja luotettavuuden tunteita. Tieto siitä, että halutessaan he saisivat tukihenkilön mukaan myös oikeussaliin, antoi todistajille rohkeutta ja tunteen siitä, etteivät he olleet asiassa yksin. Kahvin nauttiminen keskustelun ohessa rentoutti tunnelmaa.

Rovaniemen käräjä- ja hovioikeuden henkilökunta suhtautui myönteisesti todistajatukitoimintaan. Työskentely oli miellyttävää hyvässä ja auttavaisessa ilmapiirissä, ja mukavaa oli toimia omissa rauhassa. Nuorella todistajantukialoitteijalla tunnekirjo on laaja. Tilanteet ovat vielä itsellekin uusia ja aluksi jännittäviä. Oli kuitenkin helpottavaa huomata, kuinka opastus ja tuki otettiin halukkaasti vastaan. Itsestä oli toiselle apua ja hyötyä.

Harmittamaan jäivät aluksi sattuneet pienet kömmähdykset, unohtamiset, päällekkäisyydet ja kysymykset, joihin ei osannut antaa vastausta. Työskentelyyn todistajantukena saa varmasti varmuutta työn rutinoitumisen ja elämäkokemuksen ker-tymisen myötä. Tunteiden poissulkeminen ja tietynlainen yleinen suhtautuminen yksittäiseen tapaukseen on aluksi vaikeaa. Koin tärkeänä saada purkaa tapauksen jälkikäteen työtovereiden kanssa työnohjauspalaverissa.

Merkintöjä hovioikeudesta

Ensimmäisen päivän olin todistajantukena Rovaniemen hovioikeudessa. Todistajana oli nuori nainen, joka koki tilanteen epämiellyttäväksi ja turhaksi. Hän ei käsittänyt, minkä takia hänen piti tulla vieläkin todistamaan, vaikka hän oli jo todistanut aikaisemmin käräjäoikeudessa ja tapahtuneesta oli jo kulunut pidempi aika. Käräjäoikeudessa hän oli kokenut, että hänet oli ajettu salissa ahdinkoon kinkkisillä kysymyksillä.

Koin itse tilanteen ja tuen antamisen hankalaksi, koska en tuntenut saavani tarvittavaa kontaktia todistajaan, joka koki tilanteen vastenmieliseksi ja kenties pelkäsikin hieman. Hän ei olisi tahtonut nähdä vastaajia kasvotusten salissa, mistä syyttäjälle oli annettu tieto etukäteen, mutta mitään erityisiä toimenpiteitä ei ollut katsottu tarpeellisiksi. Yhdessä toisen tukihenkilön kanssa rauhoittelimme todistajaa ja autoimme täyttämään kulukorvauslomaketta. Tarjosimme kahvia ja olimme läsnä. Hän ei tahtonut tukihenkilöä mukaan saliin. Salista tultuaan todistaja kertoi kokemuksen olleen yhtä inhottava kuin käräjäoikeudessa.

Seuraavana päivänä olin todistajantukena Rovaniemen käräjäoikeudessa. Samana päivänä sattui useampi juttu päällekkäin. Todistajia yhdessä jutussa oli yksi ja toisessa lähemmäs kymmenen.

Toisessa jutussa oli todistamassa ensi kertaa nuori naisopiskelija, jota tilanne jännitti kovasti. Hän koki tilanteen vaikeaksi, koska asianosaisina oli hänen tovereitaan. Juttua lykättiin toisen asianosaisen takia parilla tunnilla. Saimme hyvän aikaa jutella todistajan kanssa. Kävimme läpi todistajan roolia oikeussalissa ja tutustuimme rauhassa paikkoihin. Todistaja kertoi myös ongelmiin joutuneesta läheisestään ja omista traumaattisista kokemuksistaan. Keskustelimme myös Rikosuhripäivystyksestä. Kehotin häntä ottamaan yhteyttä, jotta hän saisi tukea asiaansa.

Todistaja tahtoi minut mukaansa saliin. Läsnäolo antoi hänelle rohkeutta ja keskustelu kevensi hänen oloaan selvästi. Lähtiesään todistaja kiitti minua tuesta.

Kokemuksena juttu oli antoisa ja edellisen päivän jutun jälkeen sain kyllä tuntea tuen antamisen ilon ja tarpeellisuuden.

Kolmannessa jutussa oli paikalla useampia todistajia. Ensimmäiset todistajat saapuivat aamupäivällä ja siitä sitten iltapäivään asti heitä saapui eri aikoihin. Todistamassa oli sekä syyttäjän haastamia todistajia että asianosaisten nimeämiä todistajia. Miltei kaikki todistajat ottivat tuen vastaan mielellään. Eräs poliisi, joka oli tullut todistamaan virkansa puolesta, sanoi todistamisen olevan hänelle tuttua, eikä hän kokenut tarvitsevansa erityistä tukea – paitsi kahvia.. Kaksi vanhempaa naistodistajaa ottivat tuen erityisen kiitollisena vastaan. Kävin heidän kanssaan tarkasti läpi todistajan roolin oikeusprosessissa ja tutustuimme oikeussalin istumajärjestykseen ja paikkoihin. Myös nuorehkot miestodistajat ottivat mielellään vastaan heille yllättäen tarjoutuneen tiedon ja tuen.

Kyseisenä päivänä koin tuen antamisessa haasteelliseksi sen, että todistajia oli samaan aikaan useita. Todistajista jotkut tunsivat toisensa etukäteen ja kummankin asianosaisen nimenneet todistajat olivat yhtä aikaa läsnä. Pysin antamaan tukea mahdollisimman tasapuolisesti kullekin todistajalle. Todistamaan tulneiden aikataulut eivät olleet kaikkien osalta selvillä. Todistajat myös odottelivat monta tuntia todistamaan pääsyä ja vielä kolmen aikaan iltapäivällä ei kukaan ollut päässyt vielä todistamaan. Juttua soviteltiin. Kulukorvauslomakkeiden täyttö osoitautui haastavaksi niin todistajalle kuin tuen antajalle. Vaikka todistajien joukossa oli myös henkilöitä, jotka olivat todistaneet jo aikaisemmin, ottivat he mielellään vastaan tuen ja kertauksen oikeuden käytännöistä.

Todistajantukena käräjäoikeudessa

Toisella viikolla olin todistajantukena Rovaniemen käräjäoikeudessa. Ensimmäisessä jutussa oli todistamassa nuorehko mies, jota jännitti kovin. Kahvittelun lomassa kävimme yhdessä läpi kulukorvauslomaketta ja muita käytännön asioita. Keskustelimme todistamisesta ja muista asioista. Se selvästi helpotti ja rentoutti häntä.

Jälkeenpäin ajateltuna mies olisi varmasti tahtonut minut mukaan myös oikeussaliin. En kuitenkaan ymmärtänyt vihjeitä kuin vasta jälkikäteen ja samaan aikaan kun hänet kutsuttiin saliin, jutelin kahden muun todistajan kanssa. Asia jäi vaivaamaan minua. Vaikka olimme käyneet nuoren miehen kanssa kulukorvausasioita lävitse ja olin selittänyt, että hän ottaisi lomakkeen mukaan saliin ja antaisi todistuksensa jälkeen lomakkeen puheenjohtajalle, lomake jäi pöydälle hänen lähtiessään todistamaan. Sen verran jännittävä tilanne todistaminen hänelle oli. Salista tultuaan hän vaikutti kuitenkin helpottuneelta.

Samaan aikaan toisessa salissa alkoi toinen juttu, johon oli haastettu useampia miestodistajia. He olivat matkustaneet todistamaan Etelä-Suomesta. He ihmettelivät, miksi todistamista ei ollut järjestetty esimerkiksi puhelimitse tai videoimalla. Pysin auttamaan heitäkin kulukorvauslomakkeen täytössä, vastailin parhaani mukaan esitettyihin kysymyksiin ja keskustelimme niitä näitä. Yksi miehistä oli hieman pähähtynyt eikä ollut kovinkaan tuen ottavaisella tuulella.

Kolmannen päivän jutussa oli todistamassa vanhempi naishenkilö. Hän jutteli mielellään ja oli tyytyväinen saamaansa tukeen ja otettu kahvitarjoilusta. Kävimme hänenkin kanssaan lävitse käytännön asiat, keskustelimme ja joimme kahvia.

VÄKIVALTA TYÖSSÄ

Työväkivalta on merkittävä työsuojelullinen ongelma ja suomalaista tutkimusta on tehty vasta vähän.

Tähän havaintoon päädyimme, kun teimme sosiaali- ja terveydenhuollon johtamiskoulutuksen kehittämistehtävää yhdessä Varkauden kaupungin johtavan sosiaalityöntekijän Sari Itkosen ja Joensuun Seudun Kehittämisyhtiö Oy:n ohjelmapäällikön Arja Ranta-ahon kanssa.

Asiakaspalvelijat alttiina

Suomen työväkivaltaluvut ovat Euroopan kärjessä. Työväkivallan määrä on noussut vuosi vuodelta, mikä koskee erityisesti asiakaspalvelutehtävissä työskenteleviä. Sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä on ammatteja, joissa työntekijät ovat alttiimpia työväkivallalle. Väkivallan riski on suurinta asiakaspalvelutyössä, hoitotyössä sekä kontrolli- ja valvontatehtävissä.

Työväkivalta on väkivaltaa tai sen uhkaa, jonka kohteeksi työnantaja tai työntekijä joutuu työssään, työmatkallaan tai muissa työhön liittyvissä oloissa. Väkivallan aiheuttaja voi olla täysin ulkopuolinen taho tai omaan henkilökuntaan kuuluva henkilö.

Useimmiten työväkivaltaa esiintyy vuorovaikutustilanteissa työntekijän ja asiakkaan kesken, mutta toisinaan myös henkilökunnan kesken. Vaikka uhkaavista tilanteista ei aiheutuisikaan fyysisiä vammoja, seuraa niistä usein pelkoa, ahdistusta ja stressiä. Väkivaltatilanteet voivat johtaa sairauspoissaoloihin ja pahimmissa tapauksissa voi seurata työkyvyttömyys tai jopa kuolema.

Sanailua, kiusaamista ja fyysisistä väkivaltaa

Työväkivaltatilanteet vaikuttavat sen kohteeksi joutuvan työntekijän lisäksi koko

työyhteisöön. Työväkivalta vaarantaa uhrin turvallisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden joko suoraan tai epäsuorasti. Suorasta väkivallasta puhutaan, kun kohteena on työntekijä itse tai työyhteisö. Epäsuorassa väkivallassa kohteena ovat työntekijän perhe tai ystävät.

Suomessa työpaikkaväkivallan kohteeksi oli 2006 joutunut 3,8 % työntekijöistä. Kunta-alan työolobarometrin (2006) mukaan 17 % sosiaalitoimen työntekijöistä oli joutunut viimeisen vuoden aikana vähintään kerran fyysisen väkivallan tai sen uhan kohteeksi ja 26 % oli kokenut työssä henkistä väkivaltaa tai kiusaamista. Virallisiin työtapaturmarekistereihin tilastoidaan joka vuosi noin 1500 väkivallan aiheuttamaa tapaturmaa. Kuolemaan johtavia työväkivaltatapauksia tapahtuu noin kaksi vuodessa (Isotalus & Saarela 2007).

Uhkaavat tilanteet syntyvät usein verbaaliselta tasolta. Syntyy erimielisyyttä, huutamista, nimittelyä, haistattelua, mitätöintiä, puhelinhäirintää, arvostelua sekä henkeen ja terveyteen liittyvää uhkaamista. Uhkaava tilanne voi johtaa fyysiseen väkivaltaan, kuten tönimiseen, esineiden heittämiseen, huijaukseen, lyöntiin, potkimiseen, puremiseen, liikkumisen estämiseen ja terä- tai ampuma-aseella uhkaamiseen.

Vaikutukset moninaisia

Työhön liittyvä väkivalta tai sen uhka vaikuttaa jokaiseen. Väkivaltatilanteet saattavat aiheuttaa fyysisiä vammoja, pahimassa tapauksessa työkyvyttömyyden tai jopa hengen menetyksen.

Väkivallan kohteeksi joutuminen tai sen pelko on usein traumaattinen kokemus, joka loukkaa ihmisen koskemattomuutta ja itsetuntoa, vaikka se katsottaisiin jopa ammattiin kuuluvaksi. Uhkaavan tai riehuvan asiakkaan kohtaaminen asettaa työntekijän kestävyyyden koetukselle, ja väkivallan kohteeksi joutuminen herättää pelkoa ja ahdistusta sekä alentaa työtehoa.

Väkivaltatilanteen kokenut työntekijä voi kokea, ettei kykene selviytymään henkisesti rasittavasta tilanteesta, vaan pelkää jatkuvasti ja on epävarma työstään, mikä johtaa erilaisiin stressireaktioihin. Lievätkin väkivalta- tai uhkatilanteet saattavat käsittelemättöminä aiheuttaa psyykkisiä tai somaattisia oireita ja johtaa sairauspoissaoloihin.

Väkivallan kohteeksi joutuneet henkilöt reagoivat ja käsittelevät tapahtunutta eri tavalla. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla työskentelevät henkilöt kokevat väkivallan kohteeksi joutumisen häpeällisenä ja tämä voi vaikuttaa jopa ammatti-identiteettiin. Työntekijä voi kokea itsensä epäonnistuneeksi ammatillisesti tai kokee itse aiheuttaneensa väkivaltatilanteen synnyn, jolloin hänelle herää syyllisyydentunteita. Väkivallan kohteeksi joutuminen herättää suuttumusta ja vihaa, mikä voi vaikuttaa asianomaisen kykyyn jatkossa kohdata aggressiivisia asiakkaita.

Koko työyhteisön asia

Työpaikkaväkivalta on koko työyhteisön asia, vaikka se kohtaisikin vain yhtä. Työntekijä, joka on joutunut väkivallan kohteeksi, tarvitsee apua ja tukea. Työntekijän asemaa helpottavat työsuojelulliset ohjeet siitä, millaista käyttäytymistä työntekijän ei tarvitse sietää. Tietoa rikosprosessiin liittyvistä asioista on tärkeää saada. Väkivaltatilanteen jälkeen on asiaankuuluvaa tehdä ilmoitus työpaikalla. Esimiehen tuki ja suhtautuminen tilanteeseen tarvittavalla tavalla on tärkeää, sillä se on myös viesti siitä, että työnantaja välittää työntekijöiden jaksamisesta.

Johdon ja esimiesten on tärkeää ymmärtää roolinsa kriisitilanteissa. Heillä on vastuu muun muassa tukijärjestelmiä koskevan tiedonkulun koordinoinnista, purkukeskustelujen ja jälkipuintikeskustelujen järjestämisestä ja aikataulutus- ta, muista interventioista ja seurannasta.

Väkivaltaisia tilanteita ennaltaehkäisevä toiminta ja aggressiivisuuden hallintaan tähtäävät toimenpiteet ovat tärkeitä. Väkivaltaiseen käyttäytymiseen voidaan varautua tekemällä työympäristö turvalliseksi ja tarjoamalla koulutusta vuorovaikutustaitojen sekä itsepuolustustaitojen vahvistamiseksi.

Lain mukaan työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työturvallisuuslaissa on myös työntekijän velvollisuudet määritelty työturvallisuuteen liittyen. Työssä, johon liittyy väkivallan uhka, työolosuhteet on järjestettävä siten, että väkivallan uhka ja väkivaltilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta.

Kirjoittaja on Rikosuhripäivystyksen Itä-Suomen aluejohtaja

Lähteet

Antikainen-Juntunen Eija (2007).

Työväkivallan uhka, työväkivalta ja niiden hallinta sosiaalialalla. Työturvallisuus sosiaalialalla -hankkeen loppuraportti.

Aromaa Kauko, Haapaniemi Markku, Kinnunen Aarne & Koivula

Anna-Kaarina (1994).

Väkivalta työtehtävissä.

Työssä koettua väkivaltaa koskevan tutkimushankkeen osaraportti.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 124.

Isotalus Nina & Saarela Kaija-Leena (2007).

Vältä työväkivalta. Työterveyslaitos.

Palvelupisteiden turvallisuus-suunnitteluopas (2007).

Sisäasiainministeriön turvallisuusalan neuvottelukunta.

Väkivalta pois palvelutyöstä -opas (2008). Työturvallisuuskeskus.

TYÖVÄKIVALTAAN LIITTYVIÄ LAKEJA

Työväkivaltaan liittyvää lainsäädäntöä löytyy muun muassa työturvallisuuslaista (738/2002), tapaturmavakuutuslaista (608/1948), työsopimuslaista (55/2001), rikoslaista (39/1889), työterveyslaista (1383/2001) ja lähestymiskieltoa koskevasta laista (898/1998).

Työturvallisuuslaki pyrkii turvaamaan myös henkistä terveyttä, sillä laissa mainitaan erikseen väkivallan uhka (27 §), häirintä ja muu epäasiallinen kohtelu (28 §), yksintyöskentely (29 §) sekä yötyö turvallisuusvaarana ja -uhkana (30 §).

Työturvallisuuslain lähtökohtana on turvallisuusjohtaminen. Tällä tarkoitetaan menettely- ja toimintatapoja, joilla työnantaja ennalta huolehtii, että työntekijät voivat tehdä työnsä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa terveydelleen (8 §).

Väkivallan kohteeksi joutuminen tai sen pelko on usein traumaattinen kokemus, joka loukkaa ihmisen koskemattomuutta ja itsetuntoa, vaikka se katsottaisiin jopa ammattiin kuuluvaksi.

Koulukiusaamiseen ratkaisut aikuisten tuella

Koulukiusaaminen tuomitaan yleisesti ja nollatoleranssista puhutaan.

Kuitenkin kiusattu jätetään usein pärjäämään omillaan.

Ratkaisujen löytäminen vaatii aikuisten tukea ja koko yhteisön ja sen suhteiden tarkastelua.

Olemme luennoineet koulukiusaamisesta ja vetäneet vertaistukiryhmiä kiusattujen lasten vanhemmille Lahdessa. Kaipaamme avoimempaa keskustelua koulukiusattujen ja heidän perheidensä usein vaikeasta asemasta. Tällä hetkellä yleistä keskustelua aiheesta ei edes käydä. Vertaistukiryhmissä se sen sijaan nousee keskustelun aiheeksi yhä uudelleen.

Vertaisryhmässä monet kiusattujen vanhemmat kokevat ensimmäistä kertaa koko kiusaamisen aikana tulevana kuululiksi ja ymmärretyiksi. Heille on tärkeää myös se, että ryhmässä kukaan ei vähättele heidän kokemuksiaan tai hätäänsä lapses- taan.

Tarve saada puhua kokemuksistaan ja saada kuulla toisen vanhemman kokemuk- sista on suuri. Hyväksyvässä ja avoimessa ilmapiirissä se on eheyttävä ja voimistava kokemus, joka kantaa pitkälle.

Kiusaamiseen pelätään puuttua

Yleinen asenne koulukiusaamiseen on tuo- mitseva ja nollatoleranssista puhutaan. Kuitenkin kiusattujen vanhemmilta tulee jatkuvasti viestiä siitä, että kouluissa ei puututa kiusaamiseen asianmukaisesti, kiusaajia suojellaan ja kiusattu jätetään pärjäämään omillaan. Ristiriita on mieles- tämme ilmeinen ja olemme pohtineet sitä paljon.

Moni opettaja saattaa pelätä puuttua kiusaamiseen. Syynä voi olla pelko siitä, et- tä toimii väärin ja joutuu siitä vastuuseen. Taustalla voi olla myös pelko kiusaajan vanhemmista tai kiusaajasta. Rehtorit taas ovat huolissaan myös koulunsa maineesta. Kiusatun vanhemmat saattavat kokemuk- semme mukaan törmätä sekä hyssyttelyyn, vähättelyyn että maineen menettämisen pelkoon, jotka kaikki ovat esteitä kiusaa- misen lopettamiselle.

Kiusatun syyllistäminen tavallista

Pahimmassa tapauksessa kiusatusta tulee moninkertainen uhri, joka ei näe muuta mahdollisuutta kuin hiljaa alistua kohta- loonsa ja toivoa, että kouluaika olisi pian ohi. Kiusattu joutuu herkästi myös syyte- tyn penkille, vaikka hänellä olisi oikeus odottaa tukea ja apua aikuisilta. Aikuiset saattavat vähätellä kiusaamista sanomalla "jos et välitä, niin kyllä ne lopettaa" tai "olet turhan herkkä". Kiusatun syyllistä- minen tilanteestaan on valitettavan taval- lista.

Muutamat luokan tytöistä alkoivat kiusa- ta Nelliä, joka jonkun ajan päästä kertoi asiasta kotona. Kiusaaminen oli porukas- ta poissulkemista, paha puhumista selän takana ja keksittyjen juttujen kertomista eteenpäin, jolloin yhä useampi tyttö löytäytyi Nelliä vastaan. Vanhemmat ottivat yhteyttä opettajaan, joka lupasi puuttua asiaan. Opettaja puhutteli kiusaamisen aloittaneita kolmea tyttöä, jotka kuiten- kin kiistivät jyrkästi asian ja sanoivat Nelliä luulotautiseksi ja väittivät Nellin keksineen asiat, koska ei pitänyt heistä. Opettaja otti Nellin puhutteluun ja nuh- teli häntä liian vilkkaasta mielikuvituk- sesta ja pyysi häntä lopettamaan juttujen keksimisen.

Kiusaaminen jatkui ja opettajan kanta oli, että Nelli itse vetäytyi seurasta ja ai- heutti kiusaamisen omalla käytöksellään. Nellin vanhempia opettaja alkoi pitää hankalina, kun he olivat jatkuvasti yhtey- dessä kouluun asian tiimoilta.

Kiusaaminen syntyy ja kasvaa ryhmässä

Monet vertaisryhmien vanhemmista ovat myös joutuneet kohtaamaan väheksyntää, kun ovat olleet yhteydessä kouluun lap-

seensa kohdistuneen kiusaamisen takia. Heille saatettiin sanoa, että lapsi "antaa kiusata itseään" tai että hän "kerjää kiu- saamista".

Kukaan tuskin vapaaehtoisesti antaa kiusata itseään. Kyseessä on tilanne, johon kiusattu ei itse kykene vaikuttamaan ja jo- hon hän ei ole löytänyt sopivaa ratkaisua. On aikuisten asia auttaa ratkaisun löytä- misessä.

Seitsemäsluokkalaista poikaa nälvitään ja nimitellään ulkonäköön liittyvästä asias- ta, johon hän ei itse pysty vaikuttamaan. Poika kokee parhaaksi puolustuskeinok- si olla puolustautumatta avoimesti, ettei joutuisi kokonaan porukan hylkimäksi. Nälvintä ja nimitely jatkuvat ja myös opettaja huomaa sen, ja on yhteydessä pojan vanhempiin ihmetellen, miksi poika antaa kiusata itseään.

Me aikuiset unohdamme helposti, että kiusaaminen syntyy ja kasvaa ryhmässä. Siksi sen ratkaiseminen vaatii koko yhtei- sön ja sen suhteiden tarkastelua. Jos vikaa lähdetään etsimään vain yksilöstä, kiusa- tusta tai kiusaajasta, kiusaamista ei saada ratkaistua.

Ratkaisu tulee löytyä aikuisten kautta ja heidän tuellaan. Vastuuta ei voi eikä saa sysätä lapsille.

Kiusaamisen pitkittyessä kiusaaja on harvoin se, joka lopulta joutuu vaihta- maan koulua tilanteen rauhoittamiseksi. Liian usein tilanne yritetään ratkaista siirtämällä kiusattu toiseen kouluun. Kun on kysymys lapsesta, ajatellaan usein, et- tä hänen on vain kestävä ja jatkettava koulunkäyntiä tilanteestaan huolimatta. Vastaavassa tilanteessa aikuisilla on mah- dollisuus anoa siirtoa toiselle osastolle tai pyytää sairaalomaan, kun työpaikkakiu-

saaminen kärjistyy. Miksi odotamme, että lapsi vain kärsii ja sinnittelee, oli tilanne kuinka vaikea tahansa?

Vanhemmat kokevat voimattomuutta

Vertaistukiryhmissämme on käsitelty koko tunneskaalaa, jonka kiusatun lapsen vanhemmat usein joutuvat käymään läpi. Lapsensa yhä voimistuvaa pahaa oloa on raskasta seurata sivusta. Vanhemmat kokevat itsensä usein neuvottomiksi, avuttomiksi ja voimattomiksi. Aina itse kiusaaminen ei ole kiusatulle ja tämän perheelle järkyttävintä, vaan se, että asia pyritään vaimentamaan, lapsen kokemuksista vääristellään tai niitä jopa pidetään kuviteltuina. Vanhemmat myös jäävät helposti yksin pelkoinensa ja huolinensa, koska asiasta ei voi puhua kenen kanssa tahansa.

Moni vertaisryhmiin osallistuvista vanhemmista on myös joutunut muiden vanhempien hampaisiin ja heidän purkaustensa kohteiksi. Näin voi käydä jopa koulun järjestämässä vanhempainillassa, missä kiusatun vanhemmat haukutaan kaikkien kuullen kenenkään puuttumatta asiaan. Tällöin vanhemmat jäävät yhteisön ulkopuolelle eivätkä koe enää voivansa turvallisesti kääntyä koulun puoleen lapseensa liittyvissä asioissa.

Vakaviakin seurauksia osallisille

Koulukiusatun elämään pitkäkestoisella kiusaamisella voi olla vakaviakin seurauksia. Kiusaamisen vaikutukset uhuriin voivat olla kaikkea lievistä alakuloisuudesta vakavaan masennukseen ja itsetuhokäyttäytymiseen. Pitkäkestoinen kiusaaminen saattaa jättää elinikäiset arvet ihmisen itsetuntoon ja vaikeuttaa uskallusta lähteä opiskelemaan, uravalintaa, työelämään osallistumista ja uralla etenemistä. Tätä tosiasiaa on yhteiskunnassamme huomioitu tuskin lainkaan, vaikka kiusattuja on joka vuosi arviolta 50 000.

Kiusaaminen ei aina ole kiusatun suurin trauma, vaan se, että kukaan aikuinen ei puuttunut asiaan ja suojellut kiusaajilta. Se jättää herkästi elinikäisen arvottomuuden tunteen kiusattuun.

Yleisissä keskusteluissa kiusaamisen vaikutukset kiusaajaan ja kiusaamista sivusta seuraaviin unohtuvat usein. Kun kiusaajalle ei aseteta selkeitä rajoja, hänelle luodaan illuusio siitä, että hänen tapansa toimia on hyväksyttävä. Tai luodaan luulo, että jos haluaa olla suosittu ja menestyvä, pitääkin käyttäytyä aggressiivisesti, muuten on heikko. Myös kiusaamista sivusta seuraaville syntyy vääriä käsityksiä, jotka vaikuttavat vuorovaikutussuhteisiin ryhmässä. Kun kiusaamiseen ei puututa ratkaisevasti, se koituu helposti tavalla tai toisella kaikkien tilanteessa olevien kohtaloksi.

Kun kiusaamiseen taas puututaan järjestelmällisesti, kasvatamme empaattisia lapsia, jotka kokevat olevansa turvassa ja arvokkaita omana itsenään, jotka välittävät toisistaan ja pitävät huolta myös niistä, jotka helposti jäävät jalkoihin tai ulkopuolelle. Tämä kasvatus tehtävä on meidän kaikkien aikuisten yhteinen, mutta koulun vastuu kiusaamisen kitkemisessä on suuri.

Koulun työilmapiiiriin panostettava

Laki turvaa kaikille oppilaille yhtäläisen oikeuden turvalliseen työilmapiiiriin koulussa. Monen kiusatun kohdalla tämä ei kuitenkaan koskaan toteudu, vaan he saattavat olla jopa koko kouluaikansa kiusaamisen tai syrjinnän kohteena. Monen kiusatun perheen arki muuttuukin niin vaikeaksi, että vanhempien voimat kuluvat lapsen arjen järjestelemiseen mahdollisimman turvallisesti, lapsen tukemiseen ja suojelemiseen tai jatkuvaan avun hakemiseen.

Vertaisryhmissä uupuminen ei olekaan vieras käsite, sillä moni vanhempi on ryhmään tullessaan kokenut taistelevansa tuulimyllyjä vastaan jo vuosia. Monille vanhemmille yhteinen kokemus on, että todellista apua on vaikea saada. Jotkut ovat päätyneet hakemaan masentuneelle lapselleen apua yksityissektorilta, johon perhe on kaiken muun ohella joutunut ottamaan vielä lainaakin.

Koulun ilmapiiiriin tulisi panostaa, sillä se on ratkaiseva tekijä kiusaamisen esiintymisen kannalta. Kiusaamiseen puuttumiseen tulisi asettaa takaraja. Ratkaisu asiaan pitää voida turvata lapselle kohtuullisen ajan sisällä. Lapselle kuukausi on jo pitkä aika.

Lapsen täytyy voida luottaa siihen, että aikuisilla on keinoja ratkaista asia. Kiusaaminen on arka aihe, mutta vain uskaltamalla puhua asiasta avoimesti ja syyttämättä saadaan aikaan hedelmällinen ja ratkaisukeskeinen ilmapiiiri, joka tuottaa tulosta.

TARINOITA KUSAAMISESTA AIKUISEN SILMIN

SAIJA SALMI on opettajantyössään törmännyt kiusaamiseen sen kaikissa eri muodoissa. TINA HOLMBERG-KALENIUS taas on entisenä koulukiusattuna sekä kiusatun lapsen vanhempana tutustunut kiusaamiseen eri näkökulmista.

Kirjassaan *Elämää koulukiusaamisen jälkeen* (Gummerus 2008) hän kertoo perheensä kokemuksista. Molempien kokemusten mukaan kiusaaminen on kouluille arka aihe ja sitä edelleen myös hyssytellään ja peitellään.

– Oman lapseni kohdalla huomasin, miten helposti kiusatusta ajatellaan, että hän on ikään kuin viallinen, tai ainakin heikko, ja että se on syy kiusaamiseen. Tällä tavoin vastuu siirretään lapselle ja ajatellaan, että kiusattu on se, jonka on muututtava, Holmberg-Kalenius sanoo.

Nyt Holmberg-Kalenius ja Salmi keräävät tarinoita kiusaamistapauksista lapsen vanhempien tai muun lapselle läheisen aikuisen silmin ja tuntein koettuna.

– Käytämme tarinoita mahdollista kirjaa varten anonyymeinä. Olethan rohkea ja kerrot meille miten, milloin ja missä päin Suomea kiusaaminen on tapahtunut, miten pitkäkestoista se on ja miten asiaan on puututtu. Tietenkin myös ratkaisu on tärkeä, kuinka asia on hoidettu, Holmberg-Kalenius ja Salmi sanovat.

TARINOITA KUSAAMISESTA VOI LÄHETTÄÄ OSOITTEISIIN:

tina.holmberg-kalenius@elisanet.fi

saija.salmi@luukku.com

Paikalliset turvallisuussuunnitelmat kunnanvaltuustojen käsittelyyn

Sisäasianministeri Anne Holmlund lähetti lokakuussa 2008 kaikille Suomen kunnanjohtajille kirjeen, jonka otsikkona oli ”Kansalaisten turvallisuus kunnan toiminnan keskiössä”. Julkaisemme tässä kirjeen kokonaisuudessaan.

”Turvallisuus luo pohjan hyvinvoinnille ja kilpailukyvyille ja turvallisuuden merkitys yhtenä kansakunnan menestystekijänä kasvaa edelleen.

Valtioneuvosto teki 8.5.2008 periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmasta. Ohjelmassa asetettiin tavoitteeksi, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa vuonna 2015. Tavoite on haasteellinen ja sen saavuttamisessa kunnissa ja kaupungeissa tehtävällä paikallisella turvallisuusyhteistyöllä ja turvallisuussuunnittelulla on keskeinen merkitys.

Tavoitteen merkitystä korostavat Joke-lan ja Kauhajoen traagiset tapahtumat. Ne vaikuttavat asukkaiden ja yhteisöjen turvallisuuden tunteeseen sekä siihen kuvaan, joka meillä suomalaisilla ja kansainvälisellä yhteisöllä on maastamme. Tapahtumat korostavat paikallisen turvallisuustyön merkitystä sekä kuntien varautumista erilaisiin kriiseihin.

Turvallisuussuunnittelulla puututaan erityisesti väkivallan ja tapaturmien vähentämiseen sekä alkoholihaittojen torjuntaan

Yksi sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyvistä toimenpiteistä on paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittäminen.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu käynnistyi paikallisena rikosentorjuntayhteistyönä vuonna 1999. Ensimmäisen sisäisen turvallisuuden ohjelman yhtenä tavoitteena oli laajentaa paikallinen turvallisuus-

suunnittelu koskemaan kaikki turvallisuuden kannalta keskeiset alueet paikallisesti tehtävän turvallisuusanalyysin perusteella. Paikallisten turvallisuussuunnitelmien uudistamistyö käynnistyi syksyllä 2006.

Paikallisten turvallisuussuunnitelmien uudistaminen on käynnissä ja etenee varsin hyvin. Useat kaupungit ja kunnat ovat tarttuneet työhön oivaltaen, että paikallinen turvallisuussuunnittelu on keino vaikuttaa nykypäivän monimutkaisiin ja laajaa yhteistyötä vaativiin turvallisuuskysymyksiin ilman, että tarvitaan uusia resursseja. Alueelliset pelastuslaitokset ja poliisilaitokset ovat tiiviisti mukana turvallisuusyhteistyössä.

Nyt tehdyssä periaatepäätöksessä on asetettu tavoitteeksi, että uusitut turvallisuussuunnitelmat käsitellään kunnanvaltuustoissa viimeistään vuoden 2010 aikana. Periaatepäätöksen mukaan tällä ohjelmakaudella turvallisuussuunnittelulla puututaan erityisesti väkivallan ja tapaturmien vähentämiseen sekä alkoholihaittojen torjuntaan. Lisäksi etnisten vähemmistöjen turvallisuusasiat tulee ottaa osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua siellä, missä etnisten vähemmistöjen edustajien määrä on merkittävä. Järjestöjen ja elinkeinoelämän edustusta paikallisessa turvallisuussuunnittelussa tulee vahvistaa.

Edellä mainittujen painotusten lisäksi paikallisessa turvallisuussuunnittelussa voidaan nostaa esiin ja puuttua sellaisiin paikallisiin ongelmiin, jotka eivät ole rikoksia, mutta jotka herättävät turvatomuuden tunnetta ympäristössä ja jotka koetaan viihtyvyyttä heikentäviksi.

Sisäasiainministeriön asettaman paikallisen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmän tehtävänä on edistää ja tukea paikallista turvallisuussuunnittelua sekä seurata työn etenemistä. Ryhmässä ovat edustettuina laajasti eri ministeriöt, poliisi- ja pelastustoimi, rikosentorjuntaneuvosto, Suomen Kuntaliitto, Finanssialan keskusliitto, Keskuskauppakamari, Suomen Punainen Risti, Liikenneturva ja Tampereen yliopisto. Ryhmän kokoamat paikallisen turvallisuussuunnittelun etenemistä koskevat tiedot löytyvät julkaisusta Paikallisen turvallisuussuunnittelun tilannekatsaus 26/2008. Se on sähköisenä osoitteessa <http://www.intermin.fi/julkaisut>.

Lisätietoja sisäisen turvallisuuden ohjelmasta ja paikallisesta turvallisuussuunnittelusta antaa sisäisen turvallisuuden sihteeristön päälikkö Tarja Mankkinen, sähköposti tarja.mankkinen@intermin.fi.

Toivon Teille menestystä vaativassa työssänne kuntalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi.”

Rikoksella loukattu -blogi 2. helmikuuta 2009:

VIRANOMAISTEN JA III SEKTORIN YHTEISTYÖ ON VALTIA

Viime viikolla oli Helsingissä neljäs valtakunnallinen turvallisuusseminaari. Alkusysäyksen seminaariin on aikanaan antanut ensimmäinen sisäisen turvallisuuden ohjelma ja nyt STO 2 jatkaa hyväksi havaittua perinnettä. Vuosien saatossa on tapahtunut paljon. Alussa tuntui, että kuntia oli vaikea motivoida alueellisten turvallisuussuunnitelmien tekemiseen. Nyt tuntuu siltä, että niissä jopa kilpaillaan paremmuudesta, ja hyvä niin. Alussa turvallisuussuunnittelu ja sen toteutus oli lähinnä viranomaisten tehtävä – ”palo, pelastus ja poliisi”. Edistystä on tapahtunut, nykyään kolmas sektorikin on mukana talkoissa monien muiden viranomaistahojen lisäksi.

Kolmannen sektorin osallistumisessa RIKUn osalta on alueellisesti suuria eroja. Joillain alueilla RIKU on mukana suunnittelussa lähes jokaisessa portaassa. Joillain alueilla se osallistuu jonkun erityisalueen suunnitteluun, esim. lähisuuhdeväkivalta. Silti vieläkin on alueita, joilla RIKUlla on hyvää toimintaa, mutta edustajaamme ei ole otettu mukaan alueelliseen turvallisuussuunnitteluun. Oma käsitykseni on, että meillä on hyvää osaamista ja asiantuntemusta, jota voimme jakaa.

Lue Petra Kjällmanin kirjoitus kokonaan: <http://rikosuhri.blogspot.com/>

TYÖRYHMÄ PARANTAMAAN OPPILAITOSTEN TURVALLISUUTTA

Sisäasiainministeriön ja opetusministeriön yhteinen työryhmä aloittaa työn oppilaitosten turvallisuuden parantamiseksi.

Työryhmän tehtävänä on laatia ohjeet oppilaitosten pelastussuunnitelmien täydentämisestä niin, että ne ottavat huomioon myös Jokelan ja Kauhajoen kaltaiset tapahtumat.

Lisäksi työryhmän tulee laatia viranomaisille ohjeet, miten toimitaan oppilaitoksiin kohdistuvissa uhkaustilanteissa ja miten uhkaustilanteita käsitellään oppilaitoksissa ja vanhempien kanssa.

Sisäasiainministeriö ja opetusministeriö ovat pyytäneet työryhmään jäseniä sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetushallituksesta, Suomen Kuntaliitosta, alueellisista pelastuslaitoksista ja Suomen Punaisesta ristikistä.

Ryhmän työ tulee saada valmiiksi vuoden 2009 elokuun loppuun mennessä.

POLIISIMUSEO AUKI NYT MYÖS LAUANTAISIN

Kerroimme edellisessä RIKU-lehdessä Tampereen Hervantaan syyskuussa 2008 avatusta Poliisimuseosta. Museon ensimmäinen syksy sujui menestyksekkäästi. Kahden ensimmäisen toimintakuukauden aikana sillä oli lähes 4 000 kävijää.

Monelle kävijälle on ollut yllätys, miten monipuolisesti näyttelyssä kerrotaan poliisin historiasta ja työstä. Poliisimuseo esittelee Suomen poliisin historiaa 900 vuoden ajalta. Näyttelyssä on esineistöä univormuista kulkuvälineisiin, satoja valokuvia ja harvinaisia filmejä.

Poliisimuseo on helmikuusta 2009 lähtien avoinna tiistaista perjantaihin kello 10–15 ja lauantaisin kello 12–17. Maanantaisin museo on suljettu.

Museo on liikkumisesteetön eikä sinne ole sisäänpääsymaksua.

Vaajakatu 2, Tampere

LISÄTIETOJA: www.poliisimuseo.fi

Väkivaltaisen naisen ON VAIKEA SAADA APUA

Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus-projektin (2004–2008) tavoitteena oli naisen väkivallan tunnistaminen, nimeäminen ja hoitaminen. Lähes sata naista haki apua omaan väkivaltaiseen käytökseensä. Ja moni tuli autetuksi. Useat heistä olivat yrittäneet puhua väkivaltaisista ajatuksistaan ja teoistaan läheisilleen tai viranomaisille, mutta he olivat tulleet torjutuiksi tai ongelmaa oli vähätelty.

Projektin alussa valtaosa asiakkaista oli keski-ikäisiä, työssä käyviä naisia, joiden väkivaltaisuus kohdistui omaan puolisoonsa tai miesystävään. Ennakko-odotus oli ollut, että pienten lasten äidit hakisivat enemmän apua, mutta heitä tuli asiakkaaksi vasta projektin loppuvaiheessa. Näiden äitien oli vaikea puhua väkivaltaisuudesta, sillä lasten huostaanotto tai lasten huoltajuuden epäminen pelotti.

Nainen lyö kotona

Lähisuhdeväkivallan kasvot ovat mielikuvissamme miehen kasvot. Naista lyödään, mutta myös nainen lyö. Äidit pilkkaavat, läpsivät ja pahoinpitelevät lapsiaan. Naiset voivat olla parisuhteissaan alistavia, kontrolloivia ja vainoavan mustasukkai-

sia. Myös naiset uhkailevat, mitätöivät ja lyövät miestänsä.

Miehet ovat kaiken kaikkiaan fyysisesti väkivaltaisempia kuin naiset. Kodin seinien sisäpuolella tapahtuvassa väkivallassa on naisten osuus selvästi suurempi kuin mitä arvellaan. Naiset kuolevat puolisonsa uhrina useammin kuin miehet, mutta lähi-suhteissa tapahtuneista törkeistä pahoinpitelyistä on 40 % naisten tekemiä. Tuoreen suomalaisen lapsiuhritutkimuksen mukaan äidit kurittavat lapsiaan siinä missä isätkin. Lapset kertovat vanhempiensa keskinäisestä väkivallasta: äidit lyövät miestänsä lähes yhtä paljon kuin isät vaimojaan.

Naisen väkivaltaan suhtaudutaan erikokoisesti. Se nähdään helposti väsyneen naisen ymmärrettävänä tekona. Sarjakuvissa kaulinta heiluttava nainen on vitsi. Naisen uhrin tunteita ei ajatella.

Naisen väkivallasta puhuminen on naisasiaa

Lähi-suhteissa ilmenevän väkivallan kanssa tehtävä työ on kamppailua tabujen kanssa. Turvakoteja alettiin perustaa 30 vuotta sitten. Se vaati sinnikästä ja peräänantamatonta työtä. Ensikotitoiminnan lähes

70 vuotta kestäneellä taipaleella on ollut vastuksia. Ajatus huonosti kohdellusta vauvasta on sietämätön ja suurissa vaikeuksissa olevien vauvaperheiden puolesta on edelleenkin puhuttava suureen ääneen.

Nyt on aika ravistella myyttiä väkivallattomasta naisesta. Projektin kokemuksesta on julkaistu Vaiettu naiseus -raportti, joka on puheenvuoro tärkeästä naisasiasta. Projekti on päättynyt, mutta ongelman ymmärtämisen suhteen olemme taipaleen alussa. Keskustelua on jatkettava ja apua tarjottava niin väkivaltaan turvautuvalle naiselle kuin hänen väkivaltansa kokijallekin.

Lisätietoja:

Kehittämispäällikkö
Hannele Törrönen, puh. 0400 434 914,
hannele.torronen@ensijaturvakotienliitto.fi

Tiedottaja

Mikko Savelainen, puh. 040 5877 278,
mikko.savelainen@ensijaturvakotienliitto.fi

Ensi- ja turvakotien liitto on mukana toteuttamassa Rikosuhripäivystyksen toimintaa.

NÄITÄ KYSYTÄÄN – juristi vastaa

Kysymyksiin vastaa asianajaja, varatuomari Mika Haavisto.
Lisätietoja www.aalhy.com

Mitkä ovat lähestymiskiellon rikkomisesta aiheutuneet seuraamukset? Millä aikataululla lähestymiskiellon rikokset käsitellään rikosprosessissa?

Lähestymiskiellon rikkomisesta seuraa sakkoa tai enintään yksi vuotta vankeutta. Sakkojen suuruus määräytyy sakotettavan eli tekijän tulojen mukaan. Nykyisin rikoksesta voidaan tuomita ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi myös sakkoa. Tämä periaate soveltuu myös lähestymiskiellon rikkomista koskevaan rikokseen.

Lähestymiskiellon rikkominen käsitellään normaalissa järjestyksessä ja aikataulussa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ensiksi poliisi suorittaa esitutkinnan eli tutkii periaatteella mitä, missä ja milloin lähestymiskiellon rikkominen on tapahtunut. Poliisi kuulustelee niin uhria, tekijää eli lähestymiskiellon rikkojaa kuin mahdollisia todistajia. Tämän jälkeen asia menee syyttäjälle syyteharkintaan ja syyttäjää päättää, nostaako hän syytteen eli vaatiiko rangaistusta tekijälle.

Edellä kuvatun tapahtumasarjan jälkeen asia etenee käräjäoikeuteen. Unohtaa ei myöskään sovi sitä, että uhrilta kysytään jos-sain vaiheessa suostumusta sovitteluun, joka yksinkertaistettuna tarkoittaa sitä, että rikoksen uhri ei vaadi rangaistusta tekijälle ja sopii tekijän kanssa asian sekä vahinkojensa korvaamisen.

Jouduin rikoksen uhriksi ja tekijä tuomittiin maksamaan minulle korvauksia. Asia eteni ulosottoon, mutta en ole saanut korvauksia siitä huolimatta. Mitä voin tehdä?

Rikosvahinkolain mukaan Sinulla on mahdollisuus hakea korvausta valtiokonttorilta.

Korvaushakemuksen menestyminen riippuu monesta eri tekijästä. Näitä ovat esimerkiksi se, minkä rikoksen uhriksi olet joutunut ja millaista vahinkoa olet kärsinyt.

Henkilövahingolla tarkoitetaan henkilöön kohdistunutta loukkausta. Tällainen loukkaus tapahtuu esimerkiksi pahoinpitelyssä ja ryöstössä.

Henkilövahingon kärsineelle suoritetaan korvaus:

- 1) tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista;
- 2) ansionmenetyksestä;
- 3) kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta;
- 4) pysyvistä haitasta.

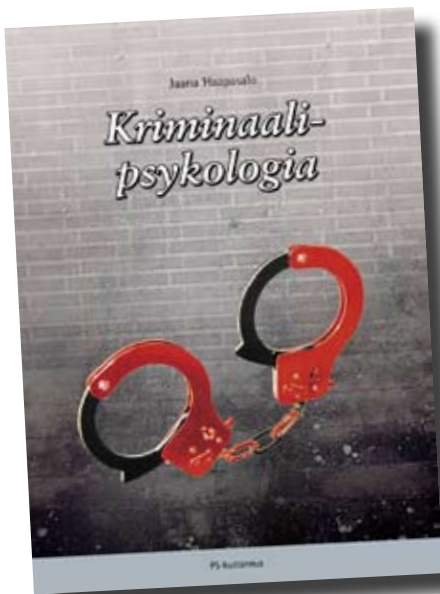
Henkilövahingon kärsineelle suoritetaan lisäksi kohtuullinen korvaus henkilövahingon yhteydessä vahingoittuneista vaatteista ja muista henkilökohtaisista käyttöesineistä. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset.

Kärsimyksellä tarkoitetaan yksinkertaistettuna rikoksen uhrin henkisen tilan huononemista. Rikosvahinkolain loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritetaan korvaus sille:

- 1) jonka seksuaalista itsemääräämisoikeutta on rikoksella loukattu tai jonka vapautta muuten on rikoksella loukattu;
- 2) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu tapon, murhan tai surman yrityksellä, törkeällä pahoinpitelyllä tai sen yrityksellä taikka muulla näihin rinnastettavalla rikoksella.

Esinevahingolla tarkoitetaan esineen kuten auton tai tietokoneen vahingoittumista. Esinevahinkoa ei yleensä valtion varoista korvata. Esinevahinko korvataan, jos vahingon on aiheuttanut:

- 1) vanki, pidätetty, viranomaisen huostassa oleva kiinniotettu tai muuten rikoksen johdosta vapautensa menettänyt henkilö. Tämä siis soveltuu esimerkiksi vangin karatessa vankilasta.
- 2) mielisairauden tai muun mielenterveydenhäiriön, mielen-tilatutkimuksen, tartuntataudin, kehitysvammaisuuden, päihteiden käytön, päihtymyksen taikka muun näihin verrattavan syyn vuoksi tahdostaan riippumatta laitokseen sijoitettu tai säilöön otettu henkilö;
- 3) ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n nojalla säilöön otettu henkilö; taikka
- 4) lastensuojelulain (683/1983) nojalla huostaanotettu ja laitoshuoltoon sijoitettu lapsi.

Jaana Haapasalo:

Kriminaalipsykologia

PS-Kustannus 2008. 287 s.

Rikoksella on aina syynsä, taustansa ja tekijänsä. Mikään inhimillinen toiminta ei juurikaan tapahdu sattumanvaraisesti, vaikka siltä näyttäisi. Media vyöryttää näinä päivinä yhä enemmän tarinoita toinen toistaan makaabereimmista rikoksista, mutta pintaa syvemmälle – ymmärtämisen tasolle – nämä jutut harvoin yltävät. Ja jälleen kerran pitää muistuttaa, että ymmärtäminen ei tarkoita samaa kuin hyväksyminen. Yleisin tiedotusvälineiden asenne rikoksiin on tunteenomainen yksityiskohdilla mässäily ja tekijöiden demonisointi. Todellisista syistä harva on kiinnostunut, kauhastunut päivittely tuntuu riittävän. Kuitenkin vasta tekojen ymmärtäminen ja niiden psykologisten taustojen jäsentäminen voi johtaa tulevien rikosten ennaltaehkäisyyn sekä hoitoon. Käsillä oleva teos antaa runsaasti välineitä rikosten psykologiseen ymmärtämiseen, ja on jo sellaiseen arvokas keskustelunavaus.

Psykologian tohtori **Jaana Haapasalon** kirja *Kriminaalipsykologia* on alan ensimmäinen suomenkielinen perusteos. Haapasalon lähtökohtana on se, että useiden rikosten taustalla on eriasteista lapsuuden ajan laiminlyöntiä, kaltoinkohtelua ja monenlaista väkivaltaa. Haapasalo tuo myös esille, että rikosten rangaistuskäytännöt ovat yhteiskunta- ja kulttuurisidonnaisia. Haapasalo ei kuitenkaan sorru helppoon psykologisointiin tai lapsuuden traumojen yksipuoliseen korostamiseen, vaan osoittaa miten monet – ja usein vaikeasti hahmotettavat – tekijät voivat johtaa rikolliseen käyttäytymiseen.

Jaana Haapasalo etenee taitavan tutkijan tavoin käsitteiden määrittelystä ja

taustojen kartoittamisesta kohti yksityiskohtaisempaa analyysia. Tarkkuus, johdonmukaisuus ja viileän analyttinen ote tekevät lukijaan välittömän vaikutuksen. Ranskalainen filosofi **Joseph Joubert** totesi joskus jotenkin siihen tapaan, että tarkka lukija ei kysy ensimmäisenä onko luettu totta, vaan onko se mahdollista. Jaana Haapasalon argumentointi rikollisen kehityksestä, rikosten luonteesta sekä tekojen psykologisesta taustasta vaikuttavat enemmänkin kuin mahdollisilta. Ja väitteidensä tueksi kirjoittaja vyöryttää laajan ja vaikuttavan todistusaineiston.

Melkein helpompi olisi luetella, mitä teemoja Haapasalo ei kirjassaan käsittele. Niin perusteellisesta työstä tässä kirjassa on kysymys.

Kriminaalipsykologia-kirja on rakenteeltaan erinomaista työtä. Se käy systemaattisesti läpi rikollisuuden selitysmalleja, niin sosiologisia kuin psykologisiaakin. Haapasalo tekee asiantuntevan katsauksen siihen, mitä eri rikoslajeista tiedetään nykyisen psykologisen tutkimuksen valossa. Eri rikostyypit väkivaltarikoksista, seksuaalirikoksista, tulien sytyttelystä, petoksista, varkauksista ja päihderikollisuudesta saavat omat lukunsa. Näiden päälukujen alle mahtuu alaotsikkoina valtava määrä yksityiskohtaista tietoa erilaisista henkirikoksista, parisuhdeväkivallasta, joukkosurmista, terrorismista, rikoksentekijän

profiloinnista, tuhopoltoista, petoksista ja huumerikoksista. Melkein helpompi olisi luetella, mitä teemoja Haapasalo ei kirjassaan käsittele. Niin perusteellisesta työstä tässä kirjassa on kysymys. Lisäksi Jaana Haapasalo ottaa kantaa nykyiseen kriminaalipolitiikkaan: voisiko hoidollisilla menetelmillä olla kenties enemmän vaikutusta rikosten ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa.

Haapasalo kirjoittaa elävää, sävykästä ja mukaansatempaavaa suomenkieltä. Siinänsä monimutkaiset psykologiset teemat käsitellään sujuvan ymmärrettävästi ja tieteellinen aineisto kirjoitetaan tarkasti auki. Lukijan ei tarvitse kahlata läpi kiemuraista ammattijargonia sanakirja kädessä, vaan käsitteet selviävät tekstin edetessä. Perusteellinen ja laaja lähdeluettelo kertoo siitä, että Haapasalo on perehtynyt aiheeseensa poikkeuksellisella järjestelmällisyydellä ja perinpohjaisuudella. Lähdeluettelo palvelee hyvin myös lukijaa, joka haluaa tutustua johonkin kirjan käsittelemään teemaan tarkemmin.

Kriminaalipsykologia on kirja, jonka toivoisi päätyvän niin rikostutkintatyötä tekevien kuin kaikkien muidenkin rikosasioiden parissa työskentelevien käsiin. Myös teoksen luonteva oppikirjamaisuus tekee siitä olennaista luettavaa niin psykologian opiskelijoille kuin kyseisen ammatin harjoittajillekin. Turha kai mainita, että myös jokaisen rikostoimittajan kannattaisi tutkia Haapasalon kirja erityisellä huolellisuudella. Tässä on kirja, joka asettaa standardit kaikille tuleville kriminaalipsykologiaa käsitteleville suomenkielisille teoksille.

Oikeuspsykologia

Pekka Santtila & Ghitta Weizmann-Henenius. *Persona Grata*- sarjan julkaisu.
Suomen psykologiliitto ja Edita 2008. 570 s.

Suomen psykologiliiton ja kustannusyhtiö Editan yhteistyönä toteutettava kirjasarja *Persona Grata* julkaisee sanojensa mukaan ”henkistä hyvinvointia edistäviä teoksia”. Kyseiseen kirjasarjaan kuuluu myös viime vuonna ilmestynyt *Oikeuspsykologia*, ja ainakin sen perusteella moisen mainoslauseen voi hyvin uskoa.

Oikeuspsykologia-teos kantaa oman kortensa kekoon henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi pyrkimällä mahdollisimman kattavasti kuvaamaan niitä tapoja, joilla psykologinen tietämys tulee avuksi rikosprosessissa. Rikollisuuden ja sen vastaisen työn psykologiset ulottuvuudet ovat sangen monitahoiset eikä alan maallikko useinkaan tule ajatelleeksi, miten ihmisyksien eri ilmiöt kietoutuvat toisiinsa ja vaikuttavat yksinkertaisiltakin näyttävien ilmiöiden taustalla. Rikollisuuden kanssa työskentelevät toki tietävätkin tämän, ja teos onkin suunnattu juuri heille, auttamaan heidän työtään.

Alansa ensimmäinen perusteos

Oikeuspsykologia pyrkii olemaan kattava alan perusteos ja kieltämättä sen vähän alle kuuteensataan sivuun onkin saatu mahdumaan paljon asiaa alan eri puolilta. Se valottaa eri ilmiöitä, muun muassa rikollisuuden syitä, rikostutkintaa, oikeusprosessia, psykikkisiä ongelmia, lasten kanssa työskentelyä, nuorten rikollisuutta ja van-

keinhoitoa. Luonnollisesti se ei pysty luomaan täysin kattavaa kuvaa yhdestäkään aihealueesta eikä tämä olekaan sen tehtävä. Kukin luku sisältää listan lisäkirjallisuudesta, johon kiinnostuksensa mukaan voi perehtyä. Kirja valottaa alan terminologiaa ymmärrettävällä tavalla.

Kirja on suunnattu oikeastaan kenelle tahansa aiheesta kiinnostuneelle ja aukeaa helposti myös psykologiaa vähemmän tunteville. Tekijöiden kohteena ovat kuitenkin olleet erityisesti rikosalalla työskentelevät eri alojen ammattilaiset. Varsinaisille psykologian ammattilaisille kirja sisältää varmasti runsaasti ennestäänkin tuttuja asioita, mutta koska oikeuspsykologia on alana tällä hetkellä ajankohtainen, tämä ensimmäinen Suomessa julkaistu alan perusteos on varmasti tervetullut. Siitä voivat hyötyä kaikki ne, joille psykologia ei ole aivan omaa alaa, mutta joiden kuitenkin on hyvä tuntea sitä työssään. Ja luonnollisesti psykologisesta ymmärryksestä on hyötyä kaikilla aloilla, joilla työskennellään ihmispsyken parissa. Rikosprosesseihin liittyvissä ammateissa sitä on erityisen tärkeä ymmärtää, ollaanhan kuitenkin tekemisissä varsin arkaluontoisten asioiden kanssa.

Monimutkainen psyyke

Ihmismieltä ei ole vielä opittu tyhjentävästi ymmärtämään, mutta paljon sen monimut-

kaisuudesta on jo selvinnyt tieteellisen psykologian historian aikana. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ihmisten toiminnassa on aina mukana monia sellaisia tekijöitä, joista emme ole tietoisia. Rikosprosessissa on erityisen tärkeä muistaa ihmismielen kompleksisuus. Tarvitaan monipuolista tietoa ja ymmärrystä. Rikosten ehkäisyssä ja niiden seuraamusten kanssa työskennellessä on aina hyötyä psykologisesta tietämyksestä. Ihmisen vaikuttimien ymmärtäminen näyttelee keskeistä osaa pyrittäessä pitämään yllä yhteiskunnallista järjestystä ja hyvinvointia. Tätä ymmärrystä *Oikeuspsykologiakin* pyrkii edistämään.

Kirja on selkeästi jäsennelty ja helppo-lukuinen vaikeasta aiheestaan huolimatta. Se valottaa käsittelemiään aiheita runsain esimerkein ja haastaa lukijan myös osallistumaan tarjoamalla pieniä kainalojuttuja, kuten ”tunnista murhaaja” –tyyppinen harjoitus ja käytännöllinen ”ohjeita panttivangiksi joutuneelle”. Se on mielenkiintoista luettavaa kenelle tahansa aiheesta kiinnostuneelle ja tarjoaa myös virikkeitä lisätiedon hankkimiseen.

RIKU_n vuosi 2008:

Yhä useampi rikoksen uhri ja rikosasiassa todistava tarvitsee henkilökohtaista tukea

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tuen kysyntä on jatkanut kasvuaan. RIKUssa oli asiakkaisiin liittyviä yhteyksiä kaikkiaan 17 175 vuonna 2008, kun niitä edellisvuonna oli 14 180.

Henkilökohtainen RIKU_n tukihenkilö oli 1170 asiakkaalla (969/2007). Eniten tukisuhteissa oli pari- ja lähisuhdeväkivallan uhreja (359), toiseksi eniten oli muuta pahoinpitelyä kokeneita (264). Seksuaalista väkivaltaa kokeneita oli (213). Yhteensä tukisuhteissa oli erilaista väkivaltaa kokeneita 61 %. Lopuista useat olivat henkiriikoksen uhrin omaisia, liikennerikoksen ja kiusaamisen tai muun henkisen väkivallan sekä varkauksien uhreja.

Rovaniemen käräjäoikeudessa todistajantukipäivystys muuttui pysyväksi toiminnaksi ja sen rinnalle avattiin syksyllä päivystys myös Rovaniemen hovioikeuteen. Yhteensä 128 todistajaa sai niistä tukea, mikä on selvä osoitus siitä, että vastaavaa toimintaa pitäisi saada muihinkin käräjä- ja hovioikeuksiin.

Verkkopalvelu Rikunet osoitti tarpeellisuutensa. Se vastasi 310 kansalaisen kysymykseen (245/2007). www.rikunet.fi muuttui kehittämisprojektista vuoden 2009 alusta osaksi RIKU_n peruspalvelua.

Ulkomaalaistaustaisille rikosten uhreille suunnatun Ulrik-kehittämisprojektin toiminta alkoi näkyä. Osoitteessa www.rikunet.fi on nyt myös monikielistä materiaalia. RIKU_n henkilöstöä koulutettiin ulkomaalaistaustaisten erityiskysymyksiin. Ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden määrä tukisuhteissa oli 97, mikä oli huomattavasti aikaisempaa enemmän.

*Verkkopalvelu Rikunet
osoitti tarpeellisuutensa:
se vastasi 310
kansalaisen kysymykseen*

Rikosuhripäivystyksessä toimii runsaat 300 koulutettua vapaaehtoista ja toimintaa ohjaa sosiaalialan ammattikoulutuksen saanut henkilöstö. RIKU toimii 26 paikkakunnalla eri puolilla Suomea valtakunnallisten verkko- ja puhelinauttamisen lisäksi.

Rikosuhripäivystys on kuuden järjestön ja kirkon yhteistyöhanke, jonka rahoitus tulee valtaosin Raha-automaattiyhdistykseltä. Toteuttajatahot ovat Ensi- ja turvakotien liitto, Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielen terveysseura, Suomen Punainen Risti, Suomen Setlementtiliitto ja Naisasialiitto Unioni. Toimintaa koordinoi Suomen Setlementtiliitto. Rikosuhripäivystys on eurooppalaisen yhteistyöjärjestö Victim Support Europe_n jäsen.

Lisätietoja:
Toiminnanjohtaja
Petra Kjällman
puh. 040 510 6210
Aluejohtaja
Tiina Rantanen (Rikunet)
puh. 050 551 5055
Projektivastaava
Peter Kariuki (Ulrik)
puh. 040 8422487

HENKILÖKOHTAISTA TUKEA TARVITTAESSA

Rikoksen uhriksi joutuneella, hänen läheisellään tai hänen asiassaan todistavalla on mahdollisuus saada maksutta Rikosuhripäivystyksestä tukihenkilö. Tukihenkilö auttaa ja tukee oikeusprosessiin liittyvissä käytännön asioissa.

Tukihenkilö voi tilanteesta riippuen olla apuna myös:

- poliisilaitoksella
- lähestymiskielto- ja korvaushakemusten laatimisessa
- oikeusapu- ja asianajotoimistossa
- oikeudenkäynnissä
- muissa rikosasiaan liittyvissä tilanteissa.

Tukihenkilön kanssa voi keskustella kokemastaan ja saada tarvittaessa ohjausta lisäävun piiriin. Tukihenkilöitä voi tiedustella Rikosuhripäivystyksen aluetoimistoista ja palvelupisteistä.

Joensuun Kansalaistalossa

NEUVOJA RIKOKSEN UHREILLE

Joensuussa lakimiesten neuvontapalvelu ja RIKU tarjoavat vuorovieroin keskiviikkoiltojen päivisin kaikille avointa maksutonta neuvontaa Kansalaistalossa.

Kansalaistalon yhteispalvelupiste on matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapiste Joensuun keskustassa osoitteessa Torikatu 30.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton palvelusihteeri auttaa jäsentämään arjen ongelmatilanteita, ohjaa tarvittavien tietojen lähteille ja selvittää asioita yhdessä asiakkaan kanssa.

Yhteispalvelupisteessä toimii lisäksi vapaaehtoisia päivystäjiä, jotka tarjoavat alansa erityistietämystä maksuttomana päivystyspalveluna sovittuina aikoina.

Viime syksystä alkaen keskiviikkoilta päivisin kello 16–18 yhteispalvelupisteessä päivystävät joka toinen viikko joensuulaiset asianajajat ja joka toinen viikko Rikosuhripäivystys (RIKU).

Päivystävältä asianajajalta saa neuvontaa kaikissa oikeudellisissa asioissa. Neuvontapäivystyksessä asianajaja kertoo, onko asiassa tarpeen hakea oikeudellista asiantuntija-apua ja ohjaa tarvittaessa asiaan perehtyneen asianajajan tai oikean viranomaisen puoleen.

RIKUn päivystäjät tarjoavat käytännön neuvoja ja henkistä tukea rikoksen uhreille, heidän läheisilleen sekä rikosasioissa todistaville. Asia voi koskea esimerkiksi rikosilmoituksen tekemistä, tulossa olevaa oikeudenkäyntiä tai vaikkapa lähestymiskieltohakemuksen laatimista. Päivystykseen voi tulla myös keskustelemaan

rikoskokemukseen liittyvistä ajatuksista ja tuntemuksista. Päivystäjänä toimivat RIKUn työntekijät ja tehtävään koulutetut vapaaehtoiset.

Neuvontapäivystykset ovat kaikille avoimia eikä niihin tarvitse varata aikaa etukäteen. Päivystyksessä käydyt keskustelut ovat aina luottamuksellisia ja maksuttomia.

Lisätietoja Kansalaistalon päivystyksistä:
www.kansalaistalo.fi

(mm. päivystysajat) tai

Hanna Pieviläinen, palvelusihteeri
puh. 0400 522885

Sovita päätti välittää

Kun kohtaamme toisen ihmisen, välittämekö? Tällä mietteellä on tämän päivän yhteiskunnassa entistä enemmän merkitystä. Hämeenlinnalainen Sovita Oy päätti välittää ja aloitti yhteistyön Rikosuhripäivystyksen (RIKU) kanssa.

Sovita lunasti kesällä 2008 hämeenlinnalaisen entisen kaupunginvaltuutetun **Paavo Sirkiän** keräämän Valtion Pukutehtaan vaatevaraston. Sirkiän tavoitteena oli tukea paikallisen tekstiiliolosuhteiden säilymistä ja pyrkiä pitämään laadukas ompelutoiminta Suomessa. Tätä välittämisen sanomaa myös Sovita halusi viedä eteenpäin ja jakoi edelleen vaatteita tarvitseville maksutta tai pienellä korvauksella.

Luotsi-säätiön yhteydessä olevasta Kierrätyskeskuksesta jaettiin joulutammikuun aikana 500 takkia maksutta, osittain vaatteista pyydettiin nimellinen summa.

Vaatteiden luovutusten yhteydessä päätettiin, että saadut tuotot lahjoitetaan eteenpäin hyväntekeväisyyteen, kun sopiva kohde löytyy.

– Paavo Sirkiä oli osoittanut kaikessa toiminnassaan välittämistä, joten hyväntekeväisyyden kohde haluttiin miettiä välittämiseen liittyväksi. Siksi päätimme lahjoittaa vaatteista saadut tulot RIKUn Hämeenlinnan palvelupisteelle, kertoo Sovitan omistaja-toimitusjohtaja, tirehtööriksi itseään kutsuva **Jaana Paavilainen**.

– Ensimmäisessä tapaamisessamme huomasimme, että lahjoituksella voisi saada aikaan enemmänkin ja päätimme aloittaa laajemman yhteistyön.

Sairaalatakeille uusi elämä

Lahjoituksella painatetaan T-paitoja, joissa toistuu Rikosuhripäivystyksen sanoma ”Jokaisella kohtaamisella on merkitystä”. Muu yhteistyö alkaa pienestä tuotevalikoimasta, joista osa valmistetaan Paavo Sirkiän kautta tulleista vaatteista, jotka **Emmakaisa Soisalo** on uudelleen suunnitellut käyttöön.

Ensimmäiset yhteistyökokoelman vaatteet olivat alun perin sairaalahenkilökunnan mekkoja ja housuja, jotka itsessään muistuttavat käyttäjän yllä tärkeästä välittämisen merkityksestä. Tavoitteena on kasvattaa tuotevalikoimaa, jotta Rikosuhripäivystyksen viestiä voidaan tehdä tunnetuksi.

–Yhteistyön lähdettyä liikkeelle kiinnostusta on ollut niin paljon, että olemme valmistanee oransseja, huomiota herättäviä ja positiivisia ajatuksia tuovia kasseja ja takkeja, kertoo Jaana Paavilainen.

Sovita Oy valmistaa tuotteet Hämeenlinnassa täysin käsityönä. Kaikki tuotto luovutetaan RIKUn Hämeenlinnan palvelupisteelle.

RIKUn aluesihteeri **Rebekka Wadhwa** kertoo, että tuotto ohjataan erityisesti vapaaehtoistyöntekijöiden kouluttamiseen.

Osa tuotosta käytetään palvelusta tiedottamiseen, jotta jokainen rikoksen kohteeksi joutunut saisi tiedon saatavilla olevasta avusta. Apua saa rikoksen uhri, hänen läheisensä ja rikosasian todistaja – hän tulee kohdatuksi ja saa tarvitsemaansa henkilökohtaista apua.

Lisätietoja:

Jaana Paavilainen, tirehtööri,
Sovita Oy, puh. 0500 484 477

Rebekka Wadhwa, aluesihteeri,
Rikosuhripäivystys, puh. 050 378 2877
Hämeenlinnan palvelupiste

VUONNA 2007 PERUSTETTU SOVITA OY valmistaa, markkinoi ja myy suomalaisia, korkealaatuisia tekstiili- ja vaatetusalan tuotteita yrityksille, yhteisöille, jälleenmyyjille ja yksityisille henkilöille. Taustalla on yrityskauppa, jossa lunastettiin vuonna 1922 perustetun Valtion Pukutehtaan ja sen toimintaa jatkaneen Profile Oy:n konekanta, malleja, kaavoja ja kangasvarasto.

Sovita Oy:n arvoja ovat 100 % suomalainen työ, ammattitaito, laatu ja kestävyys.

Yritys valmistaa asusteita Suomen Pukutehdas -tuotemerkillä ja tarjoaa valmistuspalvelua samoilla arvoilla toimiville yhteistyökumppaneille.

Käytännön neuvoja

- ohjausta • henkistä tukea

Rikoksen uhreille

Uhrien läheisille

Rikosasiassa
todistaville

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Auttava puhelin 0203 16116
ma-ti klo 13-21 • ke-pe 17-21

Juristin puhelinneuvonta 0203 16117
ma-to klo 17-19

Help Line 0203 16118
ma-ke klo 15-18 suomeksi ja englanniksi

Neuvoja netissä: www.rikunet.fi

Toimintaa toteuttavat:

- Ensi- ja turvakotien liitto
- Suomen Mielenterveysseura
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Suomen Punainen Risti
- Suomen Setlementtiliitto
- Kirkkohallitus
- Naisasialiitto Unioni

TILAUSKUPONKI

☐ KYLLÄ, tilaan

RIKUn vuosikerran

(4 numeroa) hintaan 26 €

Poliisikirja Oy
maksaa
postimaksun

Tilaajan nimi: _____

Puh: _____

Osoite: _____

Postinumero: _____

Postitoimipaikka: _____

Pohjolan Poliisikirja Oy

VASTAUSLÄHETYS

Sopimus 0070-31

00003 HELSINKI

KESKUSTOIMISTO

Toiminnanjohtaja Petra Kjällman
Puh. 040 510 6210
Toimistosihteeri Merja Eloaho
Puh. 040 578 3564
Läntinen Brahenkatu 2, 00510 HELSINKI
Faksi (09) 272 2012
etunimi.sukunimi@riku.fi

UUDENMAAN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Jaana Koivukangas
Puh. (09) 4135 0551, 040 5129335
Maistraatinportti 4 A (4. krs)
00240 HELSINKI

PÄÄKAUPUNKISEUDUN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Anne Veijola
Puh. (09) 4135 0550, 040 523 0595
Aluesihteeri Liina-Lotta Heinonen
Puh. 0400 971 940
Projektiohjaaja Ulrik, Hanna Kara
Puh. (09) 4135 0554, 040 351 8500

KESKI-UUDENMAAN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Tuija Hellsten
Puh. 0400 875 395
Setlementti Louhela
Sibeliusenk. 19 B 41, 04400 JÄRVENPÄÄ

PÄIJÄT-HÄMEEN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Tuija Hellsten
Puh. 050 402 1158
PL 9, 15111 LAHTI

KAAKKOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Margit Nuutinen
Puh. 010 836 2910, 0500 981 837
Korkeavuorenkatu 2-4, 48100 KOTKA

LAPPEENRANNAN PALVELUPISTE

Puh. 050 5017 994
Saimaan kriisikeskus
Pormestarinkatu 6 A (5. krs)
53100 LAPPEENRANTA

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Maarit Saukko
Puh. (08) 312 0618, 040 543 3495
Toimistosihteeri Kaisu Meriläinen
Puh. 040 822 5200
Projektiohjaaja Ulrik, Päivi Votka
Puh. 040 542 4267
Torikatu 16, (2. krs), 90100 OULU

KAJAANIN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Janne Vanninen-Vaattovaara
Puh. 040 769 6352
Kajaanin Seudun Mielenterveysseura
Tehdaskatu 11, 87100 KAJAANI

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Jaana Rossinen
Puh. (013) 221 990, 040 507 0795
Siltakatu 14 B 26, 80100 JOENSUU

JOENSUUN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Annariina Tahvanainen
Puh. 040 725 6001
Projektiohjaaja Ulrik, Galina Vasilenko
Puh. 050 324 1314
Siltakatu 14 B 26 (4. krs), 80100 JOENSUU

SAVONLINNAN PALVELUPISTE

Puh. (015) 273 700
Savonlinnan Kriisikeskus
Olavinkatu 40 A, 57130 SAVONLINNA

KUOPION PALVELUPISTE

Yhdyshenkilöt Eila Kersalo ja Minna Piippo
Puh. (017) 262 7738
Kuopion Kriisikeskus
Saastamoisenkatu 12, 70100 KUOPIO

MIKKELIN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Sari Kuitunen
Puh. (015) 214 401
Mikkelin Kriisikeskus
Maaherrankatu 13 B (4. krs), 50100 MIKKELI

LAPIN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari
Puh. 0400 979 175

ROVANIEMEN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Soile Saukkonen
Puh. 0400 979 026
Maakuntakatu 29-31 B (3. krs),
96200 ROVANIEMI

KEMIN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Satu Peurasaari
Puh. (016) 257 403
Kriisikeskus Turvapoiju
Etelärantakatu 6, 94100 KEMI

KEMIJÄRVEN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Päivi Kalliokoski
Puh. 040 748 3225
Tunturilan Setlementti
Särkeläntie 4 , 98120 KEMIJÄRVI

YLÄ-LAPIN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Ristenrauna Magga
Puh. 0400 314 154
Sámi Soster ry
Saarikoskentie 4, 99870 INARI

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Satu Hintikka
Puh. (03) 3141 8513, 050 523 7313
Ulrik-projekti, projektivastaava Peter Kariuki
Puh. 040 8422487
Hatanpään valtatie 34 E, 33100 TAMPERE

HÄMEENLINNAN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Rebekka Wadhwa
Puh. 050 378 2877
Hämeenlinnan Setlementti ry
Eteläkatu 14 B (3. krs), 13100 HÄMEENLINNA

YLÄ-PIRKANMAAN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Sini Poti
Setlementti Kyröskoskela
Valtakatu 57, 39200 Kyröskoski
Puh. 040 701 6634

JYVÄSSEUDUN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilöt Tarja Kiuru
ja Pirjo Tupamäki
Puh. (014) 625 960, 050 368188
Jyväskylän kriisikeskus Mobile
Asemakatu 2, 40100 JYVÄSKYLÄ

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Tiina Rantanen
Puh. (02) 235 5055, 050 551 5055

TURUN PALVELUPISTE

Aluesihteeri Leila Taipale
Puh. 050 340 3580
Yliopistonkatu 24 B 28, 20100 TURKU

SALON PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Sirpa Pöllänen
Puh. (02) 727 3718
Salon kriisikeskus Etappi
Rummunlyöjäkatu 7 B (2. krs), 24100 SALO

PORIN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilöt Eeva-Liisa Koskinen
ja Tuija Mäntylä
Puh. 050 593 6706
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Satakunnan piiri ry
Antinkatu 8, 28100 PORI

RAUMAN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilöt Sari Seikkula ja Sari Salminen
Puh. 050 375 5338
Rauman Kriisikeskus Ankkuripaikk'
Valtakatu 13, 26100 RAUMA

VAASAN ALUETOIMISTO

Aluejohtaja Mika Lindén
Puh. (06) 317 5654, 050 572 9265
Toimistosihteeri Kirsi Päivinen
Puh. 0400 175 269
Kauppapuistikko 26, 65100 VAASA

KOKKOLAN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Anneli Eerikäinen
Puh. (06) 831 9518
Kokkolan ensi- ja turvakoti
Sairaalankatu 9, 67100 KOKKOLA

SEINÄJOEN PALVELUPISTE

Yhdyshenkilö Kirsti Köykkä
Puh. (06) 416 2860
Kriisikeskus Mobile
Kauppakatu 25, 60100 SEINÄJOKI